

Міністерство освіти і науки України

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

Факультет економічних наук

Кафедра фінансів

Кваліфікаційна робота

освітній ступінь - бакалавр

на тему: **«ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ УКРАЇНИ: ОЦІНКА ТА
ЧИННИКИ ВПЛИВУ»**

Виконав: студент 4-го року навчання,
Спеціальності
072 Фінанси, банківська справа та
страхування

Дацків Андрій Теодорович

Керівник: Глущенко С. В.
канд. економ. наук, доцент

Рецензент _____
(прізвище та ініціали)

Кваліфікаційна робота захищена
з оцінкою «_____»

Секретар ЕК _____ Донкоглова Н.А.

«_____» _____ 2022 р.

Київ 2022

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1	6
СУТНІСТЬ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ТА ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВПЛИВУ НА НЕЇ	6
1.1 Економічний зміст інвестиційної привабливості та види інвестицій	6
1.2 Принципи впливу та види чинників впливу на інвестиційну привабливість країни	22
Висновки до розділу 1	28
РОЗДІЛ 2	30
АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПОТОКІВ У СВІТІ ТА В УКРАЇНІ	30
2.1 Світові тренди розподілу інвестицій	30
2.2 Структура і динаміка ПІІ в Україні	40
Висновки до розділу 2	48
РОЗДІЛ 3	50
ХАРАКТЕРИСТИКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ УКРАЇНИ І РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ	50
3.1 Характеристика інвестиційної привабливості України	50
Висновки до розділу 3	56
ВИСНОВКИ	57
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	60
ДОДАТКИ	65

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасному світі взаємодія держави із зовнішнім світом часто визначає вектор розвитку, успішність розвитку та культуру загалом. Одним із найбільш впливових на економіку зовнішніх чинників взаємодії є залучення зовнішніх інвестицій, для збільшення потоків яких необхідно підвищувати інвестиційну привабливість. Актуальність теми дослідження підтверджує і сучасний військовий час, у якому без наявності трансфертів від країн партнерів і інвестицій від власних громадян, Україна могла б вже програти війну, а саме збільшення потоків зовнішніх інвестицій завдяки росту інвестиційної привабливості є одним із основних засобів післявоєнної відбудови і відновлення економіки.

Однією із головних умов покращення вектору розвитку та виходу із кризового стану є можливість отримання коштів завдяки Прямим іноземним інвестиціям (ПІІ), як одному із наефективніших способів залучення коштів, що позбавлених таких недоліків як невелика строковість та виплата відсотків за користування капіталом, що наявно при позиках. Залучення ПІІ також стимулює зростання фінансово-економічних показників країни, стимулювання конкуренції, ріст продуктивності праці та ріст продуктивності роботи внутрішніх підприємств загалом, поширенню міжнародного досвіду і технологій завдяки великим міжнародним компаніям та більшій мірі інтегрованості у міжнародні ринки. Розуміння взаємовпливів ПІІ та економічного розвитку дасть розуміння які фактори важливо покращити для залучення ПІІ та куди їх варто залучати, а також уявлення про можливі позитивні і негативні наслідки залучення ПІІ для вироблення правильної стратегії взаємодії уряду та зовнішніх інвесторів.

Мета і завдання дослідження. Метою цього дослідження є виявлення ефективних способів підвищення інвестиційної привабливості країни, для підвищення потоків іноземних інвестицій, формулювання основних критеріїв для

їхнього успішного залучення та формування рекомендацій до вдалого залучення та використання ПІІ.

Завданнями дослідження є: теоретичне обґрунтування інвестиційної привабливості, окреслення її видів та їх специфіки для подальшого практичного використання; дослідження прикладів впливу інвестиційної привабливості на економіку країн через збільшення потоків інвестицій; характеристика особливостей динаміки іноземних інвестицій в Україні та інших країнах світу; формулювання очікувань та основних параметрів розподілу інвестиційних ресурсів між країнами та галузями; аналіз поточної інвестиційної привабливості України; формулювання висновків щодо стану та перспектив залучення ПІІ в Україні; формулювання рекомендацій, щодо підвищення інвестиційної привабливості задля залучення ПІІ в Україну.

Об'єктами дослідження виступають інвестиційна привабливість та ПІІ. Такі об'єкти було обрано значною мірою через **предмет дослідження** – дослідження інвестиційної привабливості задля виявлення визначальних факторів для її підвищення і в наслідку залучення ПІІ та їх вдалого використання для стимулювання економічного розвитку. Взаємодія цих двох факторів є особливо актуальною на даний момент через високі потреби економіки України у відновленні і можливості виходу із війни без дефолту, а іноземні інвестиції в таких випадках часто виступають найефективнішим інструментом для цього.

У першому розділі роботи буде проаналізовано теоретичні підходи до поняття інвестиційної привабливості, інвестицій, їх класифікацію та специфіку використання і аналітики структури у наявності тих чи інших видів інвестицій в економіці.

Другий розділ роботи буде присвячено аналізу сучасному стану розподілу інвестицій в Україні та світі, виявлення причин тієї чи іншої динаміки, а також формування очікувань від розподілу інвестицій за умови наявності тих чи інших

факторів, а також завданням цього розділу є формування бази для гіпотез наступного розділу.

Третій розділ матиме на меті аналіз інвестиційної привабливості України, а також розробка рекомендацій щодо необхідних дій для підвищення інвестиційної привабливості та залучення і ефективного використання інвестицій для економіки України.

Ключові слова: інвестиційна привабливість, фактори впливу на інвестиційну привабливість, аналіз інвестиційної привабливості України, прямі іноземні інвестиції, показники економічного розвитку, кон'юнктура українського та глобальних ринків ПШ.

РОЗДІЛ 1

СУТНІСТЬ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ТА ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВПЛИВУ НА НЕЇ

1.1 Економічний зміст інвестиційної привабливості та види інвестицій

Категорія «інвестиційна привабливість» залишається предметом дискусій до сьогодні, оскільки в економічній літературі існує багато тлумачень цього терміну, що ускладнює процес як якісної, так і кількісної оцінки привабливості країн та регіонів для потенційних інвесторів. У публікаціях термін «інвестиційна привабливість» дуже часто вважається тотожним таким подібним поняттям, як «інвестиційний клімат», «діловий клімат», «привабливість ринку», «інвестиційний імідж» та «інвестиційний потенціал». Хоча їх слід розглядати як синоніми, оскільки вони мають різний семантичний зміст з економічної точки зору.

Аналіз наукової літератури показав, що багато авторів, звертаючись до проблеми інвестиційної привабливості та оцінки інвестиційного клімату, не завжди однаково трактують їх економічну сутність. У деяких працях під інвестиційним кліматом розуміють ступінь сприятливості ситуації, що склалася в конкретному регіоні, у відношенні інвестицій, які планується в нього інвестувати. Часто інвестиційний клімат також трактують як сукупність політичних, соціально-культурних, фінансових, економічних та правових умов, що склалися в регіоні, що визначають якість бізнес-інфраструктури, ефективність інвестицій та ступінь можливих ризиків, пов'язаних з капітальними інвестиціями.

У рамках подальшого дослідження, для розуміння специфіки та відмінностей між різними аналітичними даними, потрібно спершу окреслити визначення інвестицій загалом, та інвестиційної привабливості як поняття, яке визначає потоки інвестицій в країну чи підприємство. Для цього поступово розглянемо та проаналізуємо визначення різних дослідників цих явищ для

формування найбільш точного уявлення та власного зведеного визначення інвестицій та інвестиційної привабливості.

За І. Бланком інвестиційну привабливість та інвестиційний клімат можна вважати ідентичними, оскільки вони доповнюють один одного. Привабливість регіону для інвестицій запропонована І. Бланком у вигляді інтегрального показника, що враховує такі синтетичні оціночні характеристики:

- Рівень загального економічного розвитку регіону, оцінений на основі наступних аналітичних показників: частка регіону у валовому внутрішньому продукті та національному доході країни; обсяг промислової та сільськогосподарської продукції, виробленої в області на душу населення; середні доходи населення та інші.
- Рівень розвитку інвестиційної інфраструктури в регіоні. Враховуються такі показники: кількість будівельних підприємств області; обсяги місцевого виробництва основних будівельних матеріалів; обсяги виробництва енергоресурсів в регіоні (у перерахунку на електроенергію) та інші.
- Демографічні характеристики регіону оцінюються на основі таких основних показників: питома вага населення регіону в загальній чисельності населення країни; співвідношення міських і сільських жителів області; співвідношення зайнятого населення; кваліфікаційний рівень населення працездатного віку та інші.
- Рівень розвитку ринкових відносин та комерційної інфраструктури в регіоні, який можна оцінити за такими показниками: питома вага недержавних підприємств у загальній кількості підприємств регіону; питома вага продукції підприємств недержавної форми власності в загальному обсязі промислової та сільськогосподарської продукції області та інші.
- Ступінь захищеності інвестиційної діяльності в регіоні оцінюється на основі таких показників: рівень економічних злочинів на 100 тис. жителів області; частка незавершеного будівництва за останні три роки; питома вага

підприємств із шкідливими викидами, середній радіаційний фон у містах області та інше [1].

За методикою І. Бланка показники, що визначають інвестиційну привабливість регіону, переважно не мають значної волатильності, тому періодичність такої оцінки може становити 3-4 роки. Н. Третяк визначає інвестиційний клімат як узагальнену характеристику сукупності соціально-економічних, організаційних, правових, політичних, соціокультурних факторів, що визначають привабливість і доцільність інвестування в конкретний об'єкт [1; 2].

К. Малько розглядає інвестиційний клімат держави як сукупність політичних, правових, економічних, соціальних, природних, а також інших факторів, що сприяють інвестиційній активності вітчизняних та іноземних інвесторів [3].

П. Коренюк та Є. Копил під інвестиційною привабливістю розуміють здатність досягти компромісу між інвестором та одержувачем інвестицій [4].

Причому рівень інвестиційної привабливості об'єкта значною мірою залежить від швидкості досягнення консенсусу між суб'єктами інвестиційного процесу.

К. Покатаєва зазначає, що: «Інвестиційна привабливість є невід'ємною характеристикою доцільності інвестування в потенційні об'єкти інвестування з урахуванням їх інвестиційного потенціалу та пов'язаних з цим специфічних (мікроекономічних) та неспецифічних (макроекономічних) інвестиційних ризиків. процесу, які, власне, і є основними компонентами цієї категорії» [5].

С. Кузнєцова та М. Вакуліч під інвестиційним кліматом тривалий час розуміють опосередковану державну цінність інвестиційного середовища. Період часу визначається статистичним діапазоном економічних показників і факторів, що впливають на його формування [6].

Аналіз існуючих підходів до розуміння економічної сутності концепцій інвестиційної привабливості та інвестиційного клімату показав, що, незважаючи на те, що вони взаємно доповнюють один одного та мають багато спільних рис, ці поняття неможливо ідентифікувати, оскільки вони являють собою різні поняття від економічної точки зору. За словами В. Литвиної, інвестиційна погода — це миттєве значення кількох характеристик або параметрів, а клімат — середнє значення погоди за досить тривалий період часу. Так само інвестиційна привабливість розглядається як інтегральна характеристика інвестиційного середовища, що відображає суб'єктивне сприйняття регіону потенційним інвестором і формується на основі оцінки інвестиційного потенціалу та інвестиційного ризику регіону. Інвестиційний клімат регіону також є невід'ємною характеристикою інвестиційного середовища, яке формується на основі інвестиційної привабливості регіону на тривалий період часу [7].

Незважаючи на те, що багато вчених, як вітчизняних, так і зарубіжних, досліджують інвестиційний клімат та інвестиційну привабливість на макро- та мезомасштабних рівнях, досі немає єдиного та економічно обґрунтованого визначення цих категорій, до того ж у деяких працях вони розглядаються як синоніми.

Д. Долар (2005) та інші експерти Світового банку визначають інвестиційний клімат як інституційну політику та регуляторне середовище, в якому функціонують суб'єкти інвестиційного процесу, тобто це чинники, що впливають на весь цикл інвестиційного процесу – від інвестування до здійснення інвестиційного процесу. прибуток. Якщо місцева влада бюрократична і корумпована, якщо система державного регулювання власного надання або регулювання інфраструктури та фінансових послуг неефективна, щоб підприємства не могли отримувати надійні послуги, то дохід від потенційних інвестицій буде низьким і невизначеним [8].

Як бачимо із визначення інвестиційної привабливості, поняття досить тісно межує із самим поняттям інвестицій і інвестиційних потоків, тож надалі потрібно

навести визначення та класифікацію інвестицій, аби могли використовувати ці знання аналізуючи головний ефект від інвестиційної привабливості – збільшення обсягу інвестицій, які надходять в певний регіон, а саме в Україну, у випадку цього дослідження.

При дослідженні інвестицій з боку їх економічної природи є достатньо фактів, аби стверджувати, що інвестиції як фінансова категорія почали розвиватися разом із економічними ринками України наприкінці 1980-х років. Іноземні фінансові ринки, а особливо ринок США та ринки країн західної Європи почали розвиватись значно швидше, завдяки чому з процесом економічної еволюції фінансових засобів та підходів до інвестування, кількість трактувань поняття «інвестиції» постійно зростала, що спричинило і постійний ріст кількості підходів до розуміння інвестицій як поняття.

Іноземні трактування інвестицій є часто вживаними на макро- та мікрорівнях, проте, як зазначено вище, є багато різних трактувань цього явища здебільшого в західній літературі. Тож аби знайти оптимальне трактування терміну «інвестиції» потрібно розглянути різні точки зору та підходи до його висвітлення. Деякі дослідники дещо неточно (відповідно до сучасних стандартів визначення цього явища) визначають термін «інвестиції»:

- Стенлі Брю та Кемпбел Макконел визначають інвестиції як «Витрати на виробництво, нагромадження засобів виробництва і збільшення матеріальних запасів» [9, с. 134].
- Едвін Дж. Долан і Дейвід Ліндсей визначають інвестиції як «Збільшення обсягу капіталу, що функціонує в економічній системі або ж збільшення пропозиції виробничих ресурсів» [10, с. 21].

Такі визначення зав'язані на збільшенні обсягу виробничих ресурсів, через що вкладення коштів у депозити, цінні папери та інші невиробничі джерела вже не належатимуть до інвестицій через відсутність росту виробничих ресурсів в економіці при таких способах вкладення капіталу.

Також, заслуговують уваги погляди вітчизняних дослідників на поняття «інвестиції». Так, Л. І. Нейкова та Д. М. Черваньов трактують інвестиції як економічну категорію в тому, що вони «відображають відносини, пов'язані з довгостроковим авансуванням грошових, майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької діяльності, в їхні основні та обігові фонди, а також у науковотехнічний розвиток, якісне вдосконалення виробничої бази та освоєння випуску нових видів продукції від моменту авансування до реального відшкодування й отримання прибутку або соціального ефекту» [11, с. 10]. Це визначення можна визнати достатньо точним через покриття сучасних можливих цілей, об'єктів та ефектів від інвестування.

С. Ф. Кропивницький трактує інвестиції як «довгострокові вкладення грошей у підприємницьку діяльність з метою отримання певного доходу» [12]. Таке визначення не покриває інвестування негрошових активів, а також інвестування з метою отримання соціальних ефектів оскільки «отримання доходу» передбачає прями грошові зростання або набуття інших цінностей, що мають вартість [13].

Також, використання терміну «цінності» має дещо розмитий характер, через розуміння під ним іноді одного, а іноді і декількох складових, тому краще при формуванні власного кінцевого визначення вживати замість цього терміну назви його складових напряму – такі як «гроші», «цінні папери», «соціальні ефекти», «права власності» та інші.

Також, для розуміння інвестицій і інвестиційної привабливості, важливо розуміти класифікацію інвестицій за різними ознаками для використання при подальшому аналізі впливу на інвестиційну привабливість через призму подальшого росту інвестиційних потоків в Україну. Було проаналізовано декілька джерел і обрано найбільш оптимальну класифікацію інвестицій за різними параметрами, що відображено у таблиці 1.1

Таблиця 1.1 Класифікація реальних інвестицій

Класифікаційна ознака	Види інвестицій
1. За видами вкладень	Реальні, фінансові, нематеріальні
2. За відтворювальною спрямованістю	Валові, реноваційні, чисті
3. За взаємозв'язками	Прямі, супутні, сумісні
4. За значимістю інвестиційного процесу	Корпоративні, муніципальні, регіональні, міжрегіональні, національні, міжнародні
5. За об'єктами вкладень	В основні засоби, в оборотні засоби, в нематеріальні активи
6. За видами інвестиційних ресурсів	Кошти, основні засоби, сировина, матеріали, енергоресурси, кадрове забезпечення, інтелектуальні ресурси, майнові права
7. За кількістю цілей, які вирішують	Одноцільового призначення, багатocільового призначення
8. За регіональною ознакою	Внутрішні, іноземні
9. За формами відтворення	Придбання цілісних майнових комплексів, нове будівництво, перепрофілювання, реконструкція, модернізація, відновлення окремих видів устаткування
10. За характером участі у інвестиційному процесі	Прямі інвестиції, непрямі інвестиції (портфельні)
11. За періодом інвестування	Короткострокові, довгострокові
12. За формами власності інвестиційних ресурсів	Приватні, державні, сумісні, іноземні
13. За джерелами фінансування	Централізовані, нецентралізовані
14. За сумісністю реалізації	Незалежні, взаємозалежні, альтернативні
15. За рівнем доходності	Високодохідні, середньодохідні, низькодохідні, недохідні
16. За рівнем ризику	Безризикові, із припустимим рівнем ризику, із критичним рівнем ризику, із катастрофічним рівнем ризику
17. За рівнем ліквідності	Високоліквідні, середньоліквідні, низьколіквідні, неліквідні
18. За величиною ефективності	Високоєфективні, середньоєфективні, малоєфективні

Продовження Таблиці 1.1

Класифікаційна ознака	Види інвестицій
19. За характером використання капіталу	Первинні, реінвестиції; дезінвестиції

Джерело: складено автором на основі даних [14].

Для подальшого аналізу найбільшим доцільним буде використання класифікації за регіональною ознакою, а саме внутрішні та іноземні інвестиції, оскільки на їх основі є значна різниця між обсягами і ключовими факторами підвищення інвестиційної привабливості України, а також класифікації за характером участі у інвестиційному процесі - прями і непрямі інвестиції. На основі цих класифікацій інвестицій можна розглядати такі категорії як внутрішньодержавні інвестиції, прями іноземні інвестиції (ПІІ), портфельні інвестиції, та інші, а найголовніше – аналізувати інвестиційну привабливість через обсяги інвестиційних потоків за період.

Для подальшого аналізу потрібно розуміти характер впливу внутрішньодержавних і іноземних інвестицій. Із цього погляду, внутрішньодержавні інвестиції є переливанням ресурсів в межах однієї економіки і веде за собою розподіл інвестиційних коштів до більш ефективних на погляд інвесторів частин економіки, проте через таку природу розвиток економіки є достатньо обмеженим наявними в ній коштами і темпами їх приросту завдяки постійній оптимізації. У другому розділі буде наведено статистику щодо співвідношення внутрішніх і зовнішніх (іноземних) інвестицій у різних країнах, зокрема і в Україні. Значно більшу перспективу із погляду можливостей для економіки мають іноземні інвестиції через більший обсяг вільних коштів і ефект розширення обсягу коштів в окремій економіці від збільшення їх обсягу. Тому саме на збільшення обсягу іноземних інвестицій має бути націлено вимірювання ефекту від підвищення інвестиційної привабливості України. У другому розділі буде наведено статистичну інформацію щодо частки іноземних інвестицій у

капітальних інвестиціях і відносно ВВП країни та відповідні темпи економічного приросту.

Аби розуміти природу і вплив на інвестиційну привабливість країни, потрібно окреслити поняття «іноземні інвестиції». У Законі України «Про режим іноземного інвестування», у статті першій, іноземні інвестиції описані як «цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту» [15]. Тут також зустрічаємо наявність неточного терміну «цінності», хоча загалом визначення подано досить всеохоплююче та лаконічно.

Проаналізувавши подані вище визначення, що описують «інвестиції» загалом, та «іноземні інвестиції» окремо, можемо сформулювати зведене визначення: іноземні інвестиції – це гроші, цінні папери, права власності та майно, об'єкти інтелектуальної власності та інші цінності що мають матеріальний еквівалент, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти, для яких законом передбачена інвестиційна діяльність, з метою отримання прибутку та/або досягнення соціального ефекту.

Аби розуміти як розглядати іноземні інвестиції, варто навести їх класифікацію, що дасть приклади того, з якого погляду можна розглядати інвестиції як можливі для залучення ресурси і впливати на їх потоки через збільшення інвестиційної привабливості України. Класифікація наведена у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 Класифікація іноземних інвестицій

За метою інвестування:	За величиною:	За формою оформлення:
<ul style="list-style-type: none"> – досягнення фінансової мети; – досягнення підприємницької мети; – досягнення іншої мети. 	<ul style="list-style-type: none"> – малі (до 10 тис. дол.); – середні (до 100 тис. дол.); – великі (більше 100 тис. дол.). 	<ul style="list-style-type: none"> – явні інвестиції; – приховані інвестиції; – “чорні інвестиції”.

Продовження Таблиці 1.2

<p>За сферою вкладення:</p> <ul style="list-style-type: none"> – АПК; – легка промисловість; – лісопромисловий комплекс; – машинобудування; – медична промисловість; – паливно– енергетичний комплекс; – транспортна інфраструктура; – інші сфери. 	<p>За режимом оподаткування:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1) загальний режим оподаткування; 2) пільговий режим оподаткування: <ul style="list-style-type: none"> - податкові канікули; - інвестиційні знижки; - податковий кредит; - прискорена амортизація; - інвестиційні субсидії; інші. 	<p>За формою власності:</p> <ul style="list-style-type: none"> – державні; – приватні; – міжнародних організацій; – недержавних організацій; – змішані.
<p>За формою інвестування:</p> <ul style="list-style-type: none"> – придбання частки існуючих українських підприємств; – створення спільних підприємств з українськими суб'єктами господарської діяльності; – придбання рухомого або нерухомого майна в Україні; – придбання в Україні цінних паперів та нематеріальних активів, що дають можливість контролю; – придбання прав на користування землею та природними ресурсами в Україні; – угоди про спільну господарську діяльність та розподіл продукції; – інші не заборонені законодавством форми. 	<p>За типом інвестованих активів:</p> <ul style="list-style-type: none"> – іноземна валюта; – національна валюта України; – цінні папери (акції, облигації тощо); – грошові вимоги та права на них; – майно (рухоме і нерухоме); – права інтелектуальної власності; – права на здійснення господарської діяльності; – інші активи (не заборонені законодавством). 	<p>За формами державних гарантій:</p> <ul style="list-style-type: none"> – гарантії від зміни законодавства; – гарантії, щодо незаконних дій державних органів та їхніх службових осіб; – гарантії у разі припинення інвестиційної діяльності; – гарантії переказу прибутків, одержаних внаслідок здійснення іноземних інвестицій;
<p>За ступенем повернення:</p> <ul style="list-style-type: none"> – інвестиції, що повертаються; – ризикові; – інвестиції, що не повертаються 	<p>За геополітичною спрямованістю:</p> <ul style="list-style-type: none"> – розвинені країни; – країни, що розвиваються; – інтернаціональні. 	<p>За ступенем контролю:</p> <ul style="list-style-type: none"> – прямі; – портфельні
<p>За джерелом вкладення:</p> <ul style="list-style-type: none"> – первинні; – реінвестиції. 		

Джерело: складено автором на основі даних [16].

Надалі, найбільш прикладним для дослідження є класифікація іноземних інвестицій за ступенем контролю – прямі (ПІІ) та портфельні (непрямі). На таблиці 1.3 наведено порівняння основних відмінностей і схожих рис між цими двома видами іноземних інвестицій.

Таблиця 1.3 Класифікація іноземних інвестицій

Прямі іноземні інвестиції (ПІІ)	Портфельні іноземні інвестиції
Передбачають отримання контролю над підприємством, здійснення підприємницької діяльності	Відбувається лише перелив фінансових ресурсів з метою міжнародної диверсифікації, використання різниці процентних ставок чи відмінностей в оподаткуванні
Інвестиції в майно, основні й оборотні засоби, ноу-хау, цінні папери тощо	Інвестиції лише в цінні папери
Носять довготривалий характер і є менш ліквідними	Зазвичай, мають недовготривалий характер і є більш ліквідними
Разом з капіталом відбувається трансфер технологій менеджменту, технічних та економічних знань	За кордон відпливає лише капітал
Мета: отримання прибутку на капітал, підприємницького прибутку, прямих і непрямих вигод від контролю над фірмою	Мета: отримання прибутку на капітал
Передбачають, як правило, вищу рентабельність і ведуть до більш помітного відтоку прибутків з країни-реципієнта	Передбачають нижчу рентабельність
Справляють безпосередній і довготривалий вплив на економіку приймаючої країни	Не справляють значного й довготривалого впливу на економіку приймаючої країни

Джерело: складено автором на основі даних [16].

Порівнюючи прямі і портфельні іноземні інвестиції, основна різниця полягає у тривалості інвестування, поширеннім окрім капіталу також і технологій і управлінських практик, у мірі рентабельності і загальному впливі на економіку. За цими показниками саме прямі інвестиції є більш перспективними для України.

Також, враховуючи сучасні військові обставини, в яких знаходиться Україна, використовувати портфельні інвестиції із низькою маржинальністю і низьким ризиком в Україні ніхто не буде, оскільки ризиковість капіталовкладення в Україні є близькою до максимуму, оскільки в гіпотетичний завод може просто влучити ракета, тож диверсифікація інвестиційного портфелю через інвестиції в Україну найближчий рік точно не відбудуватиметься, проте є можливість залучення прямих інвестицій за достатньо сприятливих умов бізнес середовища України, які можна потенційно забезпечувати через уникнення бюрократії, пільгові умови оподаткування, створення бізнес кластерів чи цілих нових міст та іншого, що буде детальніше розглянуто в дослідженні далі і саме тому на основі потоків Прямих іноземних інвестицій (ПІІ) буде побудована значна частка подальшого дослідження.

Маючи визначення терміну «іноземні інвестиції», потрібно мати також визначення того, які інвестиції є прямими, окрім тих особливостей, наведених у таблиці 1.3, яких недостатньо для комплексного дослідження на основі ПІІ. За визначенням, опублікованим Міжнародним Валютним Фондом та Організацією Економічного Співробітництва та Розвитку на офіційному сайті першого, «інвестиції вважаються прямими, якщо здійснюються за межами національних кордонів з метою розширення виробництва товарів і послуг, закупівлі товарів для імпорту в країну базування або експорту в треті країни. Їхніми характерними ознаками є те, що інвесторам належить управлінський контроль над підприємствами, і вони виступають у формі акціонерного капіталу» [17]. Аналізуючи це визначення, стає зрозуміло що важливою умовою є належання інвестору прав керівництва над підприємством, куди відбуваються інвестиції, а основною метою інвестицій є збільшення обсягу виробництва товарів та послуг, та переміщення вироблених благ через експорт в треті країни, або країну походження інвестицій.

Для визначення терміну ПІІ також потрібно звернутися до декількох джерел:

- МВФ та ОЕСР: ПІІ – це «категорія міжнародних інвестицій, здійснених резидентом в одній країні (прямим інвестором) з метою реалізації своєї довготривалої заінтересованості в підприємстві (реципієнту прямих інвестицій), яке є резидентом країни, відмінної від країни місцезнаходження прямого інвестора» [17].
- С. Хаймер: ПІІ – це термін, котрий описує операцію отримання закордоном фізичних активів, за якої поточний контроль залишається у міжнародній компанії у її материнській країні, тобто контроль, а саме його джерело, є ключовим елементом ПІІ [18, с. 15].
- О. І. Рогач: ПІІ – це «реальні капіталовкладення в підприємства, обладнання, землю, технологію або послуги, що створюють матеріальну базу для розширення бізнесу за національні кордони» [19, с. 22].
- Організація промислового розвитку ООН: ПІІ – це «чистий притік коштів чи інших матеріальних цінностей що мають вартість, з метою придбання довготермінового впливу на управління підприємством, яке знаходиться у країні, відмінній від держави інвестора» [20].
- С. М. Тесля: ПІІ – це «матеріальні і нематеріальні капітали, які вкладають держава, компанія, підприємець в інші підприємства за кордоном для отримання підприємницького прибутку, за умови довготермінового економічного інтересу та наявності права брати участь в управлінських рішеннях» [21, с. 131-139].

Аналізуючи перераховані вище визначення, стає зрозуміло що умова наявності певної міри довготермінового контролю над об'єктом інвестицій є спільною для опису ПІІ, тож ця умова точно має стати частиною зведеного визначення ПІІ.

Також, для кращого розуміння ПІІ варто зазначити у яких формах їх можна здійснювати (відповідно до прикладу України та Закону «Про режим іноземного інвестування»), визначено такі можливі форми ПІІ, як:

- Нерухоме і рухоме майно та пов'язані з ним майнові права

- Іноземної валюти, що приймається НБУ до конвертації
- Та/або інше майно, що визнається іноземними інвестиціями

На основі виділених вище ознак, формулюємо зведене, повне визначення
 ПІІ:

ПІІ – це вкладення капіталу (у валюті, що є визнаною центральним банком країни об’єкта інвестицій) та/або майна, що має ціннісний еквівалент і передбачено місцевим законодавством із джерела поза межами країни перебування об’єкта інвестування, що здійснюються у матеріальні та нематеріальні об’єкти, що направлено на примноження або створення товарів та/або послуг для подальшої реалізації отриманих ефектів від інвестування та має на меті отримання прибутку або соціальних ефектів, при цьому інвестор набуває довготермінових прав на частку в управлінні в об’єкті інвестування.

Завдяки глобалізаційним процесам, сучасні держави мають можливість взаємодіяти завдяки різним ринкам, один із яких є інвестиційний. Розгалуженість Прямих Іноземних Інвестицій, як одного із його найпоширеніших інструментів взаємодії, часто породжує відмінності у судженнях різних дослідників та у висновках наукових робіт на начебто одні й ті ж об’єкти дослідження в аналогічних періодах. Частою причиною розбіжностей є різні початкові фактори, за якими дослідники поділяють ПІІ, тому важливо з’ясувати особливості різних класифікаційних груп та їхнє доцільне використання.

Як найбільш вживані в економічній практиці можна перерахувати класифікацію за: сферою вкладення, формою власності інвесторів, ступенем надійності, регіональною ознакою (геополітична спрямованість), суб’єктами вкладення коштів (за джерелом вкладення/характером використання капіталу), режимом оподаткування, метою інвестування, за формою інвестування, обсягом інвестицій та за декількома іншими ознаками [16, с. 182-186], [22, с. 26-30] (таблиця А.1 у Додатках).

Важливим методологічним документом від МВФ, котрий є основою для міжнародної інвестиційної позиції країни є «Методології по платіжному балансу», а саме від 5-го його видання 1993 року. Із 6-тим виданням цього документу у 2008 році було розширено передбачені методологічні основи фінансових рахунків платіжного балансу і міжнародної інвестиційної позиції країн. Було внесено зміни, що дозволяли детальніше описувати рух ПІІ в національній економіці – нові інструменти, як от фондові опціони, розподіл СПЗ та пенсійні зобов'язання компаній, рекомендації включення додаткових показників пока стандартними компонентами та перекласифіковано окремі категорії, однією з яких стали ПІІ. Попередня версія класифікації ПІІ від 1993 року включала в себе «прямі інвестиції», «портфельні інвестиції» та «резервні активи» – у новій версії додали «похідні фінансові інструменти і опціони на акції» (до них не входять резерви) та «інші інвестиції». Такий поділ є наразі загальноприйнятим урядами більшості країн, зокрема і українським урядом та міжнародними організаціями, що спрощує порівняння даних стосовно ПІІ та сприяє уникнення розбіжностей через різні системи класифікації, що було згадано вище як можливий ризик [23, с. XII].

Також, у сучасній економічній практиці ПІІ часто поділяють на «транснаціональні» (прямі інвестиції, найбільш часті у міжнародній практиці; полягають в інвестуванні між державами одного економічного простору або континенту) та «трансконтинентальні» (капітальні вкладення, коли на перший план виходять можливі вигоди від виходу на ринок країни об'єкта інвестицій понад витратами при цьому процесі; такі вкладення актуальні при виході на ринок не лише держави, а саме держави на континенті, відмінному від континенту вкладників, оскільки обхват потенційних ринків країн-сусідів об'єкта інвестицій достатньо широкий) [24]. При такій класифікації та співвідношенні трансконтинентальних до транснаціональних ми також зможемо розуміти мотиви інвесторів – вийти на вільний від сильних конкурентів ринок із можливими внутрішніми проблемами для інвесторів, що стримуватиме подальших інвесторів як часто трапляється у випадку з трансконтинентальними інвестиціями в

незаповнені та малорозвинуті ринки країн що розвиваються, або інвестиції в ринок з вищою ефективністю та розвинутішим ринком та конкуренцією, проте сприятливішими умовами для ведення підприємницької діяльності, як часто трапляється на прикладі інвестицій між високорозвинутими країнами Європи (транснаціональні інвестиції). Такий аналіз дасть додаткове розуміння про стан бізнес середовища аналізованого ринку, можливі переваги та недоліки з погляду іноземних інвесторів.

Актуальним є і поділ ПІІ за ознакою факту наявності створення нового суб'єкта господарювання при вкладеннях, або ж відсутності цього, а саме поділ на «браунфілд» (інвестиції в існуюче підприємство) та «грінфілд» (інвестиції у створення нового об'єкта господарювання на ринку відповідної країни задля отримання певних ціннісних ефектів) інвестиції, при аналізі співвідношення яких часто можна зрозуміти наскільки сприятливим є бізнес середовище країни об'єкта ПІІ по обсягу «грінфілд» інвестицій (чим більший їхній відсоток – тим сприятливішим є бізнес середовище для початку підприємницької діяльності), як більш ризикових, в порівнянні з «браунфілд» [25, с. 28].

Також, важливим є розуміння частовживаного поділу залежно від типу інтеграції міжнародної співпраці – поділ ПІІ на «горизонтальні» (материнське джерело інвестицій створює вкладення в об'єкти в аналогічній до своєї галузі; мотивом виступає бажання виходу на ринок об'єкта інвестицій для зменшення митних тарифів, зниження транспортних видатків та сприяння ефекту масштабу) та «вертикальні» (вкладення в об'єкти підприємницької діяльності що входять до спільного виробництва кінцевого продукту із підприємством інвестором, проте належать до різних стадій виробництва; стимулом є підвищення ефективності виробництва кінцевого продукту завдяки використанню особливостей та переваг ринків об'єктів інвестицій) [26, с. 454-459].

Отже, розібравши основні найпоширеніші методи класифікації ПІІ та їх особливості ми можемо використовувати їхні переваги та передбачати можливі подальші неточності та розбіжності в даних. Для подолання останнього у аналізі

міжнародних даних надалі використовуватиметься система поділу від МВФ. Також, для врахування сучасної специфіки змін в національних економіках, розподілі та можливій динаміці ПІІ залежно від стану держави враховуватимуться і інші поширені в сучасній економічній практиці класифікації, як от «грінфілд» та «браунфілд» або «транснаціональні» та «трансконтинентальні» ПІІ.

1.2 Принципи впливу та види чинників впливу на інвестиційну привабливість країни

Західні автори дуже часто ототожнюють інвестиційний клімат і бізнес-клімат як одне і те ж поняття. Більше того, сучасні західні економічні теорії вказують на особливу роль бізнес-клімату як фундаментальної порівняльної переваги, що стимулює глобалізацію виробництва. Мобільність сучасного бізнесу та міжнародних компаній сьогодні стрімко зростає. При аналізі інвестиційного клімату більшість західних авторів мають на увазі насамперед привабливість регіонів і країн для надходження прямих іноземних інвестицій (ПІІ). Ключовими факторами, що впливають на динаміку прямих іноземних інвестицій, є розмір ринку та природні ресурси регіону.

Останні західні емпіричні дослідження розглядають питання оцінки ступеня впливу бізнес-клімату на приплив ПІІ, оскільки бізнес-клімат також є одним із найважливіших факторів, від яких залежать ПІІ. Н. Лахімер відзначає особливу важливість екзогенних факторів, таких як природні ресурси. Наявність цих факторів не залежить від рішень уряду чи рівня розвитку інститутів, особливо для країн із високою ресурсною доступністю. Отже, виділення ендогенної частини ПІІ є важливим для порівняння бізнес-клімату кількох країн, і це викликає важливе методологічне питання: як ми можемо емпірично виділити пояснювальну частину бізнес-клімату ПІІ [27]?

В економічній літературі немає однозначного тлумачення поняття бізнес-клімату. Це багатоаспектне поняття, і сьогодні немає чіткої узгодженості між різними економічними та соціальними суб'єктами щодо його однозначного визначення.

Еріксон дав одне з найбільш відповідних, точних і стислих визначень: «Бізнес-клімат – це загальна кількість людських ресурсів і капіталу регіону, включаючи інфраструктуру, державну політику та регулювання, які впливають на формування та функціонування комерційної підприємство» [28].

Інша відмінність понять «інвестиційний клімат» та «інвестиційна привабливість», на нашу думку, полягає в тому, що використання терміну «інвестиційний клімат» є правильним лише стосовно сфери потенційних інвестицій, а не конкретного об'єкта інвестування. Термін «інвестиційний клімат компанії» фактично не використовується, тоді як термін «інвестиційна привабливість» є інтегральною оцінкою, яка може застосовуватися як на макро-, так і на мікрорівні.

Таким чином, проаналізувавши існуючі підходи до розуміння термінів «інвестиційний клімат» та «інвестиційна привабливість», можна виділити наступні основні підходи:

- 1) інвестиційний клімат відображає ступінь сприятливої ситуації та умов, що склалися в конкретному регіоні щодо інвестицій, які можуть бути здійснені в ньому, тобто, по суті, є синонімом інвестиційної привабливості;
- 2) пропонований інвестиційний клімат трактується як сукупність деяких інвестиційних інститутів регіону, сформованих під впливом об'єктивних факторів;
- 3) інвестиційний клімат разом з інвестиційною активністю є вирішальним для формування інвестиційної привабливості регіону.

Ми й надалі будемо дотримуватися третього підходу – виходити з того, що інвестиційний клімат є ключовою характеристикою інвестиційного процесу, і він

визначатиме, наскільки регіон буде привабливим для потенційного інвестора. Тому саме інвестиційний клімат визначає інвестиційну привабливість території чи регіону. Таким чином, будемо вважати, що інвестиційна привабливість регіону залежить від інвестиційного клімату, інвестиційної активності, інвестиційного потенціалу та інвестиційного ризику, а отже, її можна вважати функцією цих змінних:

$$I = F(C, A, P, R)$$

де I - інвестиційна привабливість, C - інвестиційний клімат, A - інвестиційна активність, P - інвестиційний потенціал, R - інвестиційний ризик.

Надалі під інвестиційним кліматом розуміють узагальнену характеристику сукупності соціальних, економічних, організаційних, правових, політичних та інших умов, що впливають на процес інвестування в економіку країни (регіону).

Оскільки сьогодні в науковій літературі можна зустріти значну кількість інтерпретацій не лише інвестиційного потенціалу, а й самої економічної категорії «потенціал», для подальшого кількісного та якісного аналізу інвестиційного процесу та інвестиційної привабливості регіонів необхідно Важливо правильно визначити та розрізнити хоча б такі ключові поняття, як «інвестиційний потенціал», «інвестиційний капітал», «інвестиційна привабливість». Заслуговує на увагу визначення інвестиційного потенціалу, запропоноване У. Нечитайло – «це здатність досягати бажаного результату шляхом реалізації та управління інвестиційними можливостями, що містяться в інвестиційних ресурсах, у свою чергу створює сприятливий інвестиційний клімат, що забезпечує інвестування. привабливість держави та регіонів зокрема» [29].

Надалі будемо вважати, що інвестиційний потенціал – це кількісна характеристика, яка враховує основні макроекономічні показники, насиченість території факторами виробництва (природні ресурси, робоча сила, основні фонди, інфраструктура тощо). Інвестиційний потенціал також враховує споживчий попит населення та інші складові, а саме:

- Потенціал інновацій – можливість економіки і її ринків створювати і поширювати інноваційні продукти
- Потенціал ринку праці (кількість і якість кадрів, середні ставки заробітної плати)
- Інституційний потенціал (рівень комфортної взаємодії із державними інституціями)
- Потенціал наявного менеджменту (планування, мотивація, визначення інвестиційних можливостей конкретного регіону через призму наявних сильних управлінців, які будуть відповідати на пряму за примноження інвестованого капіталу)
- Фінансовий потенціал (податки та рівень маржинальності)
- Інфраструктурний потенціал (де відносно інших територій знаходиться країна, яка розглядається як потенційна для інвестування, яка внутрішня інфраструктура вже справно працює)
- Ресурсний потенціал (мінеральні ресурси, фінансові ресурси, ресурси ринку праці, інформаційні ресурси і інше)
- Потенціал споживання (рівень платоспроможності аудиторії на ринку і середні чеки за замовлення)

Під інвестиційною діяльністю будемо розуміти обсяги, темпи збільшення (чи зменшення) інвестицій в економіку регіону та ефективність їх використання на регіональному рівні. Вважаємо, що на інвестиційну привабливість регіону суттєво впливає і темп припливу або відтоку інвестицій (насамперед ПІІ), оскільки цей показник характеризує рівень привабливості регіону для інвесторів, які вже інвестували.

Крім того, коли потенційний інвестор вирішує, інвестувати чи ні, велике значення має ефективність розвитку в регіоні вже залучених інвестицій. Справа в тому, що низька ефективність використання інвестицій свідчить, насамперед, про неготовність місцевого бізнесу до їх розвитку, а іноді й про відсутність реальних об'єктів, які цікавлять серйозного інвестора. З часом це трансформується в

ситуацію на регіональному рівні, коли місцева влада просто не матиме реальних стимулів для створення сприятливих умов для залучення інвесторів. Безперечно, цей аспект інвестиційного процесу слід враховувати при аналізі інвестиційної привабливості регіону. Тому вважаємо за доцільне оцінити інвестиційну привабливість регіону з урахуванням інвестиційної активності в регіоні.

Інвестиційний ризик характеризує невизначеність кінцевого результату інвестування, або, іншими словами, визначає ймовірність втрати чи втрати прибутку від інвестицій. Інвестиційна діяльність в регіоні пов'язана з такими видами ризиків:

- адміністративно-правові
- політичний,
- економічний,
- фінансові,
- соціальний,
- екологічні,
- технічні,
- криміногенний,
- інформаційний.

На мою думку, серед факторів, що визначають інвестиційний клімат в регіоні, ключове місце займає державне управління на макро- та мезомасштабах. Саме державне управління є широким поняттям, яке можна ефективно реалізувати різними способами.

Існують різні види управління, починаючи від політичного управління (тип політичної системи, конституційного ладу, відносин між державою і суспільством), економічного управління (державні інститути, що регулюють економіку, рівень конкуренції, права власності та договірних прав) і корпоративного управління. (законодавча база, що визначає корпоративну поведінку, права акціонерів, прозорість та розкриття інформації, стандарти

бухгалтерського обліку). Ситуація ускладнюється тим, що кожен окремий аспект управління пов'язаний з іншими, тому прийняття рішень щодо оцінки будь-якого інвестиційного клімату має здійснюватися в індивідуальному порядку

Окремої уваги заслуговують фактори впливу на інвестиційну привабливість регіону чи конкретної країни в умовах, коли один із інвестиційних ризиків набуває критичного характеру, як от під час війни, у якій зараз перебуває Україна, де ризик неповернення інвестицій через військові дії набуває достатньо високих значень, аби бути статистично значущим і мати достатньо високі шанси справдитись.

За таких умов екологічні, соціальні, криміногенні та ще багато ризиків відходять на другий план, а на перший виходить можливість отримати значну компенсацію за свій високий ризик завдяки пільговому оподаткуванню, створенню особливих умов щодо правового забезпечення, ефективних ринків збуту та іншого.

Тож аби могли впливати на інвестиційну привабливість і підвищити її своїми діями, представникам країни варто:

- Запевнити інвесторів що є достатньо безпечні регіони України куди можна здійснювати інвестиції і отримувати за це значний прибуток
- Створити пільгові умови оподаткування для утримування і залучення нових інвесторів
- Забезпечити інвесторів ефективними ринками збуту їхніх послуг
- Стабілізувати інфляцію національної валюти
- Дозволити достатньо зручний вхід і вихід валютних операцій для можливості отримання доходу інвесторами
- Використання ОВДП із вищою нормою дохідності, аніж доступна для наших потенційних інвесторів

Також, під час військових дій, впливати на інвестиційну привабливість можливо, завдяки отриманню гарантій безпеки від впливових сторін

(наприклад, вступ країни до НАТО) або укладаючи мирні договори які забезпечуватимуть відсутність пошкодження активів інвесторів через військові дії. Саме ПІІ для України в таких умовах є найперспективнішими і можливими для втілення.

Висновки до розділу 1

У розділі проведено теоретичний розбір впливу на інвестиційну привабливість, дано визначення тому, чим є інвестиційна привабливість. Під час розбору наведено факти щодо того, що поняття «інвестиційний клімат», «інвестиційне середовище», «бізнес середовище» та декілька інших досить сильно пов'язані і часто ототожнюються із поняттям «інвестиційна привабливість», що проте є не так, і ці поняття є швидше передумовами, на основі яких оцінюють інвестиційну привабливість.

Далі, для кращого розуміння поняття «інвестиційна привабливість», дано також визначення поняттю «інвестиції» як основному показнику, на збільшення якого націлено збільшення інвестиційної привабливості країни, а також наведено різні його класифікації інвестицій для подальшого застосування у статистичному аналізі і винесення висновків та рекомендацій.

Опісля визначення понять «інвестиційна привабливість» і «інвестиції», було наведено обґрунтування, що ПІІ (прямі іноземні інвестиції) є найбільш перспективними для України у військовий, повоєнний час і загалом для розвитку економіки, тому саме на їх нарощування Україна поступово має зосереджувати свої зусилля.

Розуміючи як буде проходити подальший аналіз, наведено фактори впливу на інвестиційну привабливість – від ризиків і преференцій для інвесторів, так і прямі дії за допомогою яких можна впливати на сприйняття інвесторами певної

країни. Також, наведено конкретні фактори впливу на інвестиційну привабливість України в умовах війни і у післявоєнний час.

Маючи всі відомості про підходи до аналізу, необхідну сегментацію і принципи впливу на інвестиційну привабливість, а також предмет впливу і мету впливу, дослідження переходить у аналітично-статистичну частину (розділ №2).

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПОТОКІВ У СВІТІ ТА В УКРАЇНІ

2.1 Світові тренди розподілу інвестицій

В умовах постійно зростаючих запитів на покриття потреб по різних проектах, програмах розвитку та стратегіях, запит на капітал і на ПІІ як один із найрентабельніших видів залучення інвестицій постійно зростає, разом з чим росте і конкуренція за іноземних інвесторів і в наслідку лише найбільш перспективні країни та підприємства отримують інвестиції. Саме тому існує необхідність дослідження потоків ПІІ і їх поточного розподілу між країнами та регіонами.

Рисунок 2.1. демонструє, що загальний пік ПІІ у світі відбувся у 2015 році, що відносно періоду фінансової кризи 2008-2009 років є вищим на 40% і досягає 2033,39 млрд. дол. США – таке зростання порівняно із 2014 роком відбулось значною мірою завдяки різкому росту кількості масштабних угод злиття та поглинання компаній що із 432 млрд. дол. у 2014 році зросли до 721 млрд. дол. США у 2015 році. Відповідно і спад у 2017 році був також причиною спаду кількості ПІІ у розвинути країни, здебільшого через ріст ВВП та рівень світової торгівлі, через які зменшилась рентабельність інвестицій у розвинути країни, проте інвестиції у країни що розвиваються, та у країни із перехідною економікою залишались стабільними майже протягом усього аналізованого періоду, окрім 2008-2009 років, через вплив глобальної фінансової кризи [30].

Станом на 2019 рік, рівень ПІІ став найнижчим від 2011 року коли відновилась інвестиційна активність після усунення більшості наслідків кризи 2008-2009 року. Таке зниження ПІІ, за аналізами представленими у World Investment Report 2020, спричинене напруженістю у світовій торгівлі та непростим становищем у політичних відносинах. Загалом, за прогнозами МВФ та більшості урядів світу, станом на 2019 рік, було спрогнозовано падіння рівня

світової торгівлі та економіки загалом, проте за підсумками 2020 року, падіння склало 5,3% від рівня 2019 року (значною мірою через падіння туристичної галузі на 63%), що стало меншим за заплановані від початку пандемії падіння на 9,2%, що стало можливим значною мірою завдяки послабленню карантинних обмежень і відновленню частини економічної активності [31]. Також, за результатами 2021 року приріст ПІІ склав від +30 до +350% від 2020 року вийшовши на рівень вище 2017 року, проте не досягаючи 2015-16 років. Такий стрімкий ріст пов'язаний із накопиченням вільних для інвестицій ресурсів за час пандемії та за час самого 2021 року, що повпливало на вивільнення цих коштів саме у 2021 році і відповідно відобразило структурні перекося у динаміці. На початку 2022 року у інвесторів були достатньо оптимістичні погляди стосовно інвестицій у 2022 році, проте через дії Росії і у перші місяці року і початок війни 24 лютого 2022 року, світові потоки ПІІ тимчасово зупинились, оскільки є велика загроза поширення військових конфліктів по всьому світу, через що можливий прибуток від інвестицій не перевищує ризик інвестування у багатьох випадках [30].

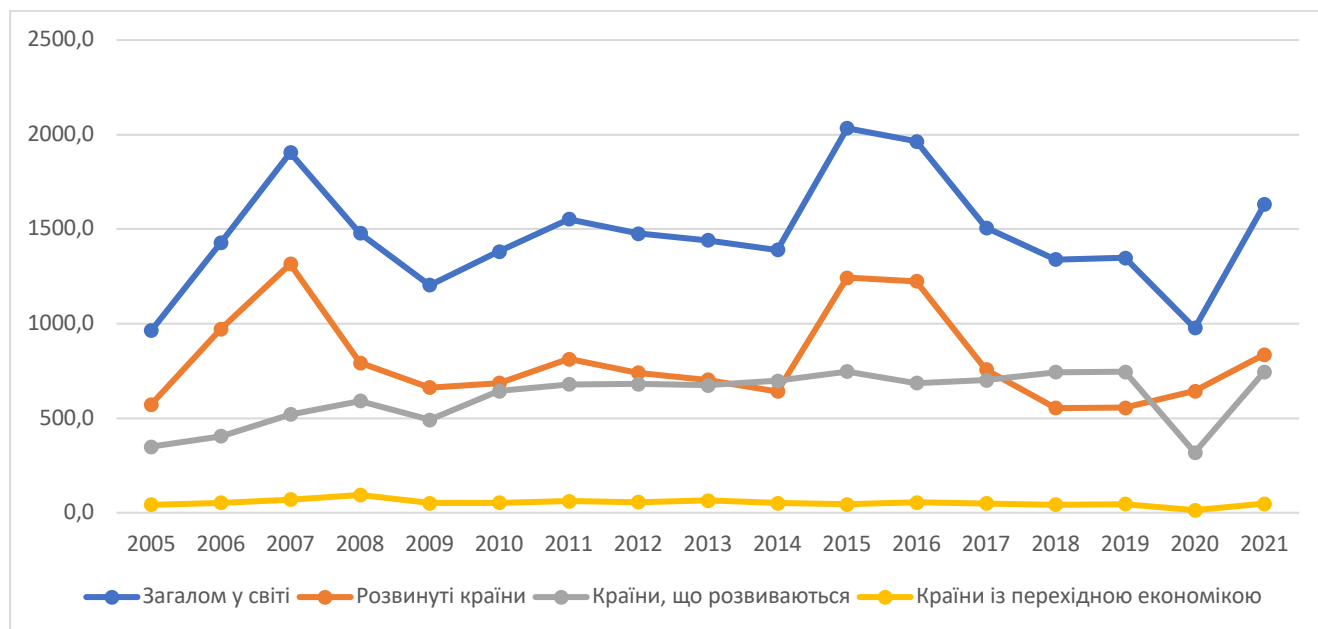

Рис. 2.1. Динаміка надходження ПІІ у групи країн за рівнем розвитку економіки у 2005-2021 рр., млрд. дол. США

Джерело: розроблено автором на основі [30].

Також на рисунку 2.2. можна побачити що країни Азії досі є найбільшим джерелом вкладення інвестицій, що частково пояснюється їх приналежністю до країн, що розвиваються, притік капіталу в які поступово, але постійно росте протягом останніх 20-ти років. Найменш Привабливими для іноземних інвесторів залишаються країни із перехідною економікою (країни центрально-східної Європи та країни пост-радянського простору) через поганий розвиток там фондового ринку, державних інституцій, відсутності високої кількості кваліфікованих кадрів та через інші проблеми, які характерні і для України зокрема і були перераховані у наступному пункті дослідження [30].

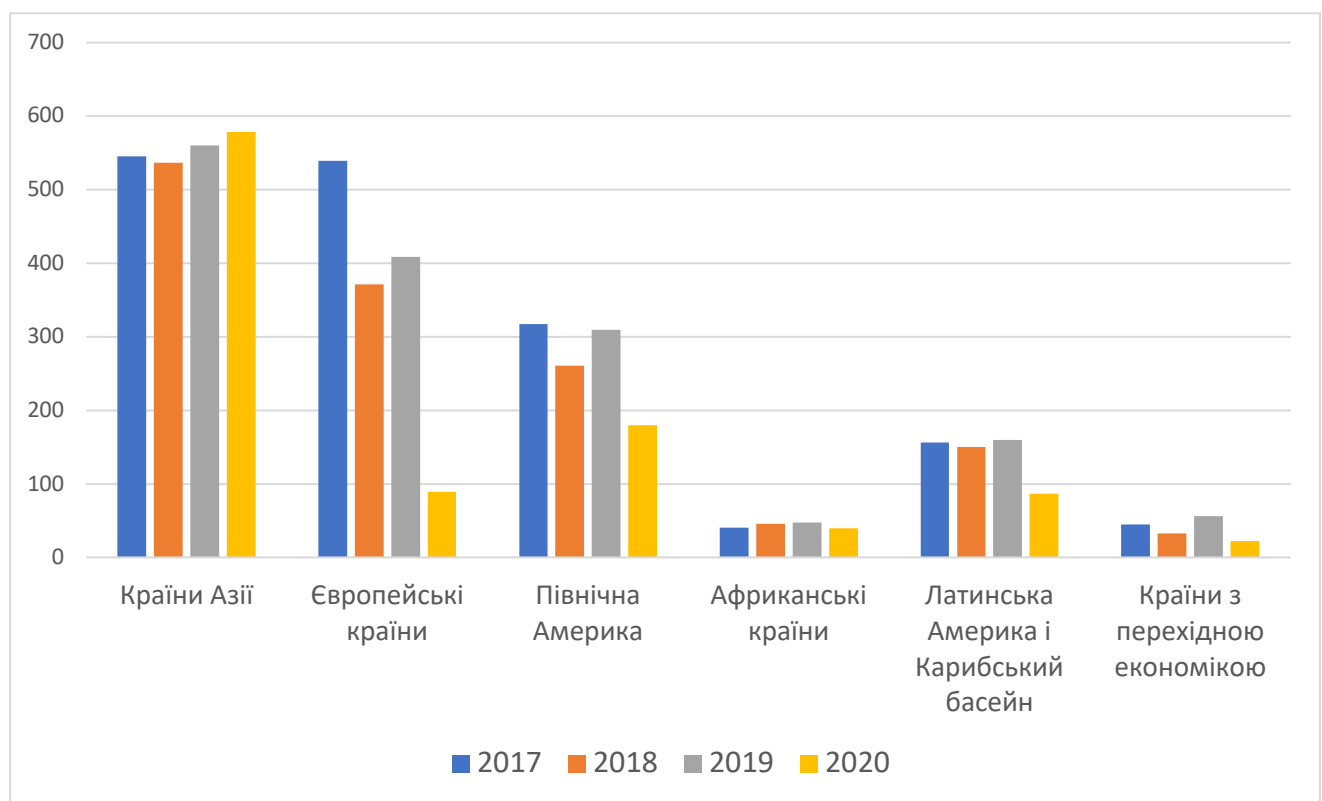

Рис. 2.2. Надходження ПІІ у країни за регіонами у динаміці в 2017-2020 рр., млрд. дол. США

Джерело: розроблено автором на основі [30].

Однією з найважливіших складових аналізу розподілу ПІІ на сучасному етапі є аналіз розподілу інвестицій між країнами (залучення) та за донорами інвестицій (країни, з відтоком капіталу), серед яких варто виділяти найбільші за показниками країни для розуміння мотивації інвесторів певних країн до

інвестування в інші країни та для розуміння із яких регіонів найчастіше надходять інвестиції. Першим частиною цього аналізу є аналіз найбільших донорів інвестицій, котрі зображені на рисунку 2.3. – постійним лідером у аналізованому періоді є США, котрі постійно нарощують обсяги інвестицій у іноземний бізнес. Також одним із постійних лідерів є і залишається Китай та Японія, котрі значною мірою збільшують обсяги інвестованих ПІІ завдяки росту кількості угод злиття та поглинання великих компаній, таким чином часто виходячи на ринки країн компанії із яких було поглинуто чи приєднано. Із змінною успішністю перевищують поріг розміром 100млрд. дол. європейські країни, де високі обсяги зміни ПІІ часто відображаються також через структурні об'єднання ТНК, зареєстрованих у цих країнах, із меншими компаніями або між собою. Так, наприклад, у Нідерландах зареєстровано 11 компаній, що входять до списку Fortune 500 Global, одна із яких займає 3-тє місце у цьому рейтингу (Royal Dutch Shell).

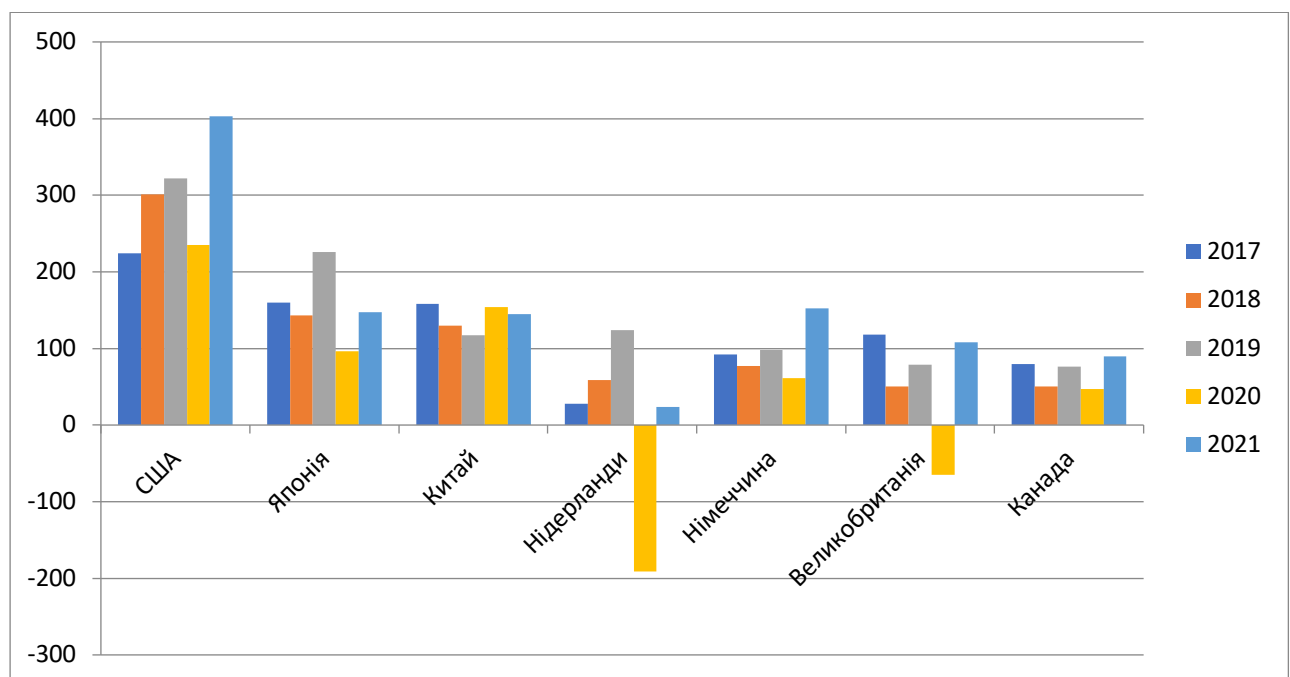

Рис. 2.3 Найбільші країни-інвестори у 2017-2021 рр., млрд. дол. США

Джерело: розроблено автором на основі [30], [32].

На рисунку 2.4. зображено країни, котрі залучали найбільші обсяги ПІІ протягом 2017-2021 років, а отже були найпривабливішими реципієнтами для

іноземних інвесторів. Найуспішнішою країною в плані залаучення інвестицій із великим відривом є США, котра є настільки привабливою для інвесторів завдяки сприятливому бізнес клімату, наявності бізнес-кластерів, таких як Silicone Valley у Сан-Франциско, а також сприятливому інвестиційному законодавству, що передбачає регресійні ставки оподаткування, відсутність корупції, просту реєстрацію та розвинуті державні інституції гарантування надійності вкладів. Цікавим є зростання обсягу ПІІ у 2018 році в Австралії – воно відбулось, завдяки реінвестуванню закордонних філій австралійських компаній 25млрд. дол. США. Також, помітно що поступово все більшу частку від залучених глобально ПІІ займають країни, що розвиваються, такі як Китай, Сінгапур та Бразилія, хоча у випадку із Китаєм значну частку інвестицій що залучаються та тих, що формуються Китаєм займає його автономний регіон Гонконг (не враховані в рисунку), який за класифікацією МВФ наразі вважається високорозвиненим і є економічно незалежним від КНР.

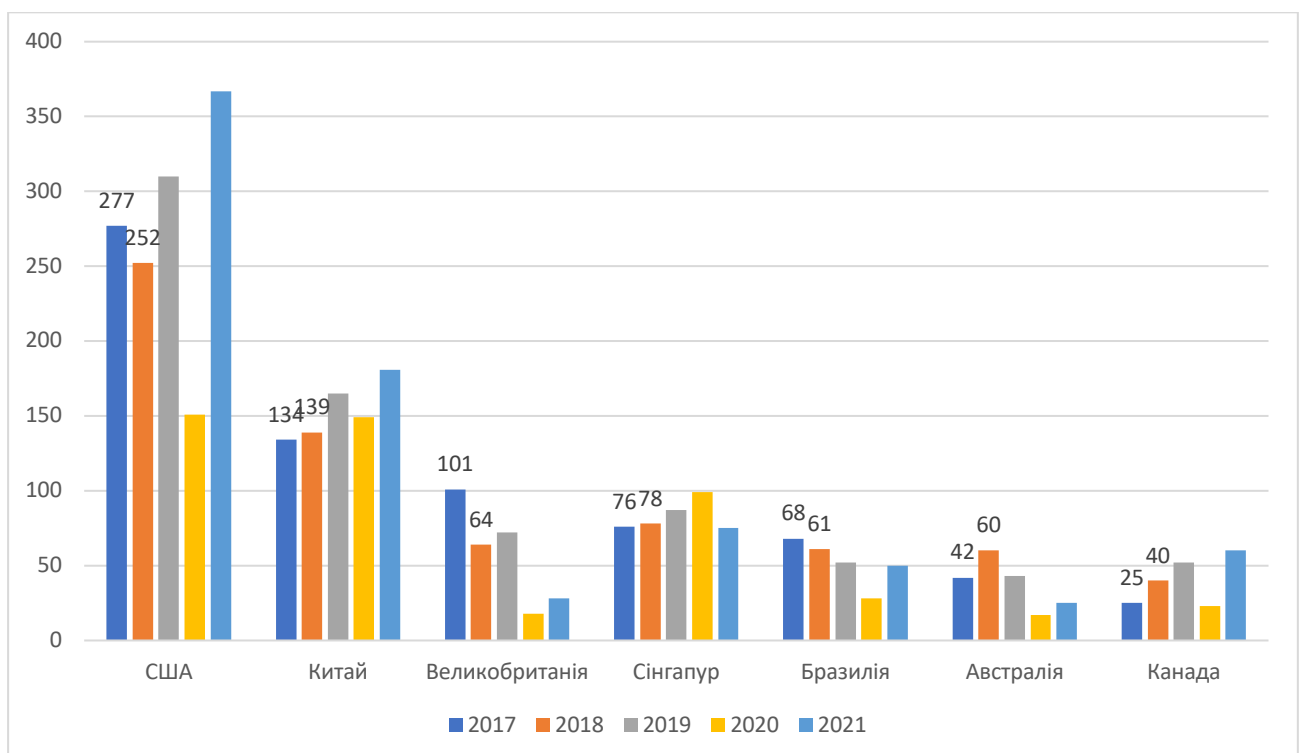

Рис. 2.4 Країни, із найбільшим обсягом залучених ПІІ протягом 2017-2021 рр., млрд. дол. США

Джерело: розроблено автором на основі [30].

Тож, як можна було бачити із рисунків та їх аналізу вище, найпріоритетнішими країнами для інвестицій все ще залишаються високорозвинуті регіони та країни із регіонів, що розвиваються, оскільки саме там найменша ризиковість вкладення капіталу та достатньо платоспроможний ринок. Найбільшими інвесторами є також високорозвинуті європейські країни та Японія, а також Китай, як країна, що розвивається. Непріоритетними для інвесторів були і залишаються країни із перехідною економікою та малорозвинуті регіони.

На сучасному етапі розподіл ПІІ відбувається завдяки взаємодії на інвестиційному ринку і по суті являє собою перерозподіл капіталу між різними країнами світу, котрі беруть участь в інвестиційному процесі – інвестиційний ринок окрім розподілу відіграє також і роль поширювача інформації та трендів, якими виявляються глобалізаційні процеси. Протягом останніх років загальне становище на міжнародних ринках, зокрема і на інвестиційному, було достатньо нестабільним через ескалацію геополітичних та торговельних відносин країн, тому особливу актуальність має розуміння подальших тенденцій розподілу ПІІ та пріоритетних критеріїв для іноземних інвесторів для вироблення актуальних рекомендацій щодо підвищення потоків ПІІ та їх ефективного використання в умовах боротьби із Covid-19 у 2020 році, постійних структурних змін у світовій торгівлі (а отже і експортних тенденціях) та можливих змінах тенденцій споживання, а також нової геополітичної кризи у 2022 році через війну, яку почала росія в Україні.

Аналізуючи загальні тенденції темпів зростання світового ВВП у останніх 8-ми роках (рисунок 2.5.), стає помітно що у 2015 та 2020 відбулось два різкі спади, після першого з яких економіка відновлювалась 4 роки, а після нього у 2020 році стався новий спад, після якого, за прогнозами світового банку, світова економіка навіть по закінченню 2022 повністю не відновиться після спаду у 2020 році і початку потенційної стагфляції у 2022 році, за словами експертів із World Bank. У 2019 році прогнозувався ріст економіки на 2,6% у 2020 році, проте як видно із актуальної інформації на рисунку 2.5., натомість відбувся різкий спад.

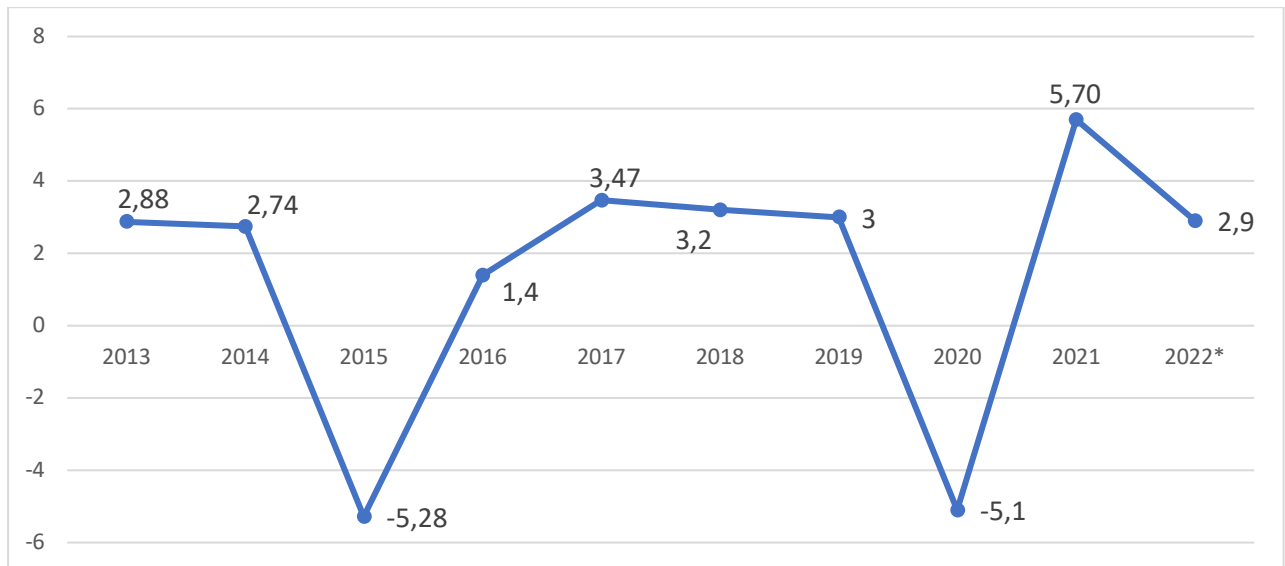

Рис. 2.5 Темпи зростання світового ВВП у 2013-2021 рр. + прогноз на 2022р. від Світового банку

Джерело: розроблено автором на основі даних [33].

Важливим для розуміння подальших тенденцій розподілу ПІІ, є аналіз структури ПІІ за цільовими секторами економіки, куди надходили інвестиції. Як ми можемо бачити із рисунку 2.6., інвестиції у первинний сектор є найменш популярними серед інвесторів і часто прослідковується відтік капіталу.

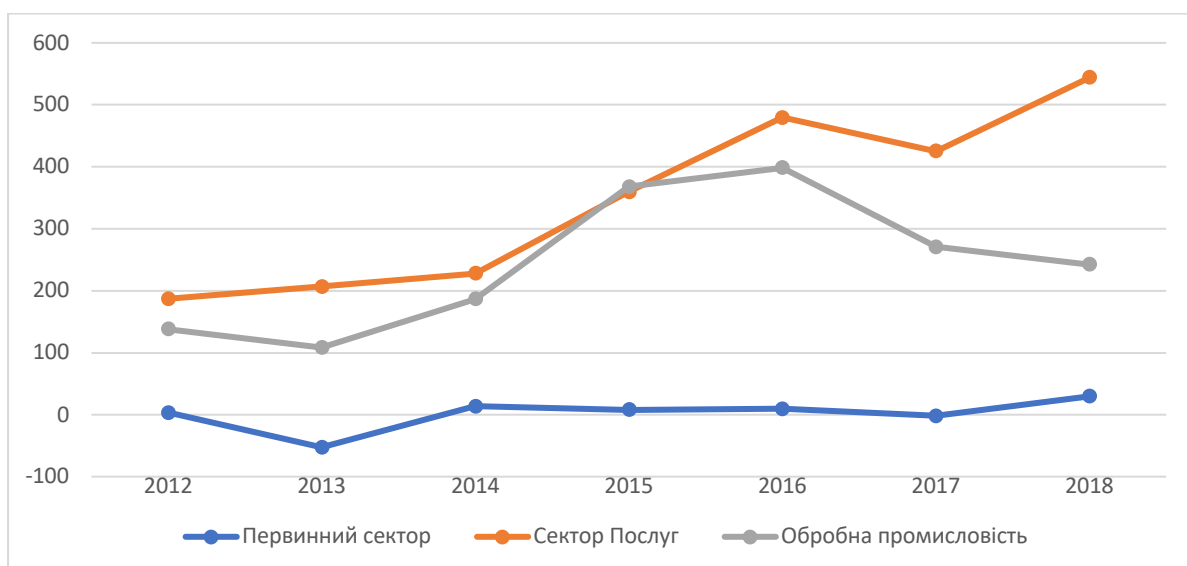

Рис. 2.6 Динаміка розподілу ПІІ за секторами економіки у 2012-2018рр., млрд. дол. США

Джерело: розроблено автором на основі даних [30].

Хоч лінія первинного сектору і виглядає досить стабільно, проте відносно обсягу ПІІ в цю галузь – зміни від року до року часто дуже суттєві. Набагато кращим є становище залучення коштів Обробною промисловістю, яка поступово зростає із перемінним успіхом, проте надходження туди коштів є також досить нестабільними – так, із 2014 до 2015 року, ПІІ у цю галузь зросли на 96,77% - із 186,855 млрд. дол. США до 367,676 млрд. дол. США відповідно. Накращими є показники залучення ПІІ сектором послуг – зростання відбувається постійно, спади є незначними і загальний обсяг ПІІ відносно інших секторів – найвищий. Цей сектор є найперспективнішим за оцінками іноземних інвесторів і зважаючи на тенденцію – продовжить зростати – навіть у 2020 році, коли відбувся загальний спад світової економіки на 5,1%, сфера послуг як постраждала (HoReCa, туристичний бізнес) так і значно збагатилась (ІТ, стрімінгові сервіси, сервіси доставки, маркетингові послуги) і спеціалісти саме цього сектору мали можливість віддалено працювати через специфіку роботи у сфері послуг [30].

Також, цікавим є аналіз обсягу вкладень капіталу іноземними інвесторами у більш ризикові проекти типу «greenfield», оскільки це відображає оптимістичність інвесторів стосовно сприятливості ринкового стану і загальних шансів на подальшу успішність започаткованих проектів. На рисунку 2.7. відображено загальну вартість запущених проектів «Greenfield», котра є по суті накопичувальною до моменту, коли проект не реалізовано повністю, або ж не розпущено. Із 2008 року, на момент якого обсяг запущених проектів був піковим за аналізований період, що частково можна пояснити перенасичення доступним, малозабезпеченим капіталом ринок загалом, а не лише фондові кредитні забезпечення. Із 2008 по 2012 роки відбувалось різке скорочення обсягу капіталу у запущених проектах «greenfield» що було наслідком зменшення довіри інвесторів до стабільності ринку, а також поступовим банкрутством через наслідки кризи 2008-2009 років багатьох малих та середніх підприємств, що є найбільш уразливими на початковому етапі свого існування до різного роду негативних подразників, якими часто стають кризи. Із 2013 по 2018 обсяг ПІІ

поступово зростає, хоча міра дослідженості структури ПІІ за проектами «greenfield» мала б бути більше дослідженою за умови доступності більшої кількості даних, оскільки ми не можемо виключити вплив безлічі структурних дисбалансів, таких як вплив політичних факторів, глобальна доступність капіталу, загальна перспективність розвитку імпорту у певних регіонах станом на конкретні роки і інші фактори, які часто можуть чинити значний вплив у судженнях іноземних інвесторів. Саме цьому у подальшій моделі потрібно використати змінні, більшість із яких мало залежить від політичних чинників чи людського фактору, оскільки ПІІ є саме таким фактором, підданим часто ірраціональним судженням конкретних інвесторів та чинникам, котрі важко виміряти в еквіваленті впливу на обсяги інвестицій. Надалі буде пояснено чому саме обрано ті чи інші незалежні змінні для моделювання взаємовпливів ПІІ та Економічного розвитку, а точніше чинників останнього, котрі інтерпретують економічний розвиток своїм зростанням чи зменшенням.

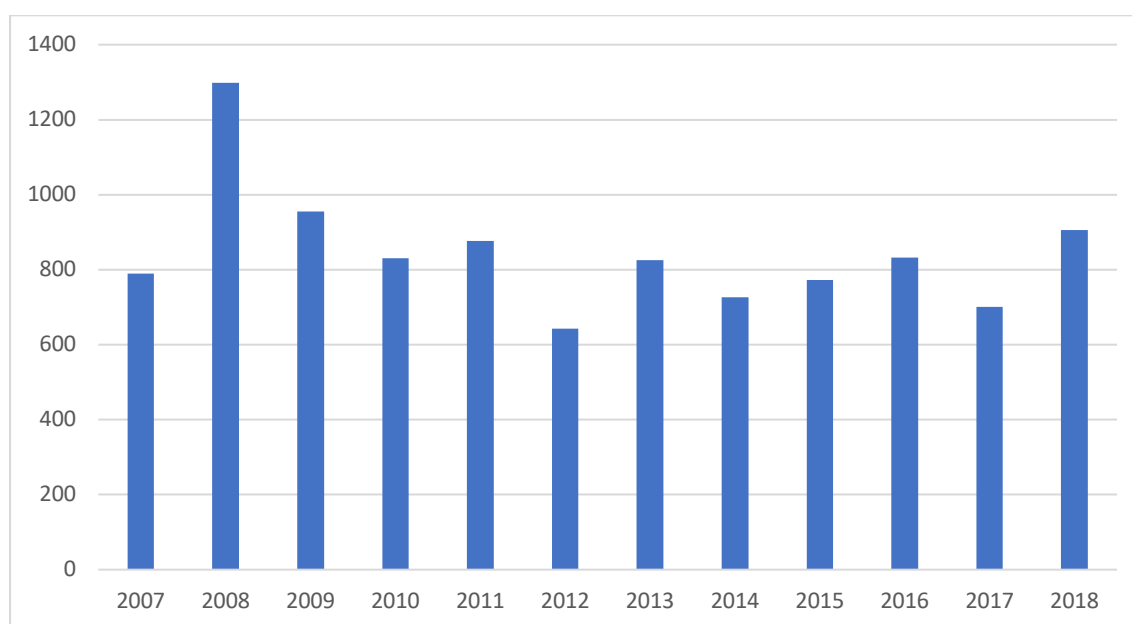

Рис. 2.7. Обсяг запущених інвестиційних проектів «greenfield» у 2007-2018рр., млрд. дол. США

Джерело: розроблено автором на основі даних [30].

Отже, проаналізувавши розподіл інвестицій у світі ми можемо розуміти, які фактори були визначальними при виборі інвесторами країни та галузі для

інвестування. Також, виділивши тенденції щодо економічного зростання і розподілу інвестицій за секторами економіки ми можемо сказати, що реального сукупного приросту світової економіки не відбувається протягом принаймні останніх 10-ти років, оскільки попри економічне зростання країн, що розвиваються, як от Китаю, відбуваються також великі економічні спади високорозвинутих країн, як от втрати країн Європи протягом 2020 року – тож тенденція про зростання розвитку одних країн і спаду економіки інших країн, збільшення обсягу інвестицій у сферу послуг і зменшення інвестицій у обробну промисловість і первинний сектор це наслідок структурного перерозподілу – перерозподілу капіталу між країнами та галузями у намаганні інвесторів максимізувати прибуток – і те, чи буде країна залучати інвестиції буде залежати не тільки від її загального розвитку, але й і від розвитку і інвестиційної привабливості інших країн, котрі є конкурентами за капітал інвесторів в умовах обмеженої його кількості яка лише незначно зростає із року до року, значною мірою завдяки створенню та вартісній оцінці об'єктів інтелектуальної діяльності, котрі не обмежені фізичними показниками, як от потреба швидкого збуту та потреба наявності фізичних матеріалів, а обмежені лише витратами на створення послуги чи продукту, котрі мають бути прибутковішими за діяльність у інших нішах бізнесу. Тож завдяки розумінню природи та логіки процесів перерозподілу ПІІ та того чому вони впливають на економічний розвиток, надалі ми зможемо створити коректні моделі, для опису непрямих, проте також пов'язаних процесів, котрі можуть сформулювати точніші висновки для рекомендацій щодо залучення ПІІ та його використання, а також створить пояснення деяких неочевидних, проте корелюючих між собою процесів в рамках поточного дослідження.

2.2 Структура і динаміка ПІІ в Україні

Як вже було показано у прикладах використання ПІІ державами вище, важливий не тільки сам факт приросту обсягу іноземних інвестицій, а й їх якість та вміння держав ними правильно розпоряджатись. Зокрема і для України важливо розробити правильну стратегію залучення та регулювання ПІІ для використання позитивних факторів залучення інвестиційного капіталу. Загалом, для залучення державою іноземних інвестицій, необхідно аби потенційна дохідність від інвестицій для інвестора була вищою у іноземній країні відносно внутрішніх інвестицій у країні господарювання інвестора, тому для залучення інвестицій від закордонних інвесторів, інвестиції в Українську економіку мають бути прибутковішими ніж в інші можливі країни, що визначається такими факторами як наявність пільгових умов ведення бізнесу для іноземних інвесторів та місцевого бізнесу, стабільністю політичного та економічного стану держави та можливим експортним потенціалом в галузі інвестора у країні об'єкті інвестицій – без наявності створених урядом стимулів інвестицій у економіку для іноземних інвесторів не відбуватиметься приріст обсягу ПІІ.

Наявність приросту ПІІ (позитивна динаміка) в економіку від інвесторів, що зацікавлені у отриманні прибутку шляхом будівництва підприємств, придбання статутного та акціонерного капіталу із довгостроковою формою вкладення капіталу відображає також і приріст рівня довіри іноземних інвесторів до держави, що є своєрідним рейтингом надійності та перспективності вкладення коштів у державу та стимулює подальший приріст коштів. Динаміка ПІІ в Україні протягом 2002-2020 років представлена у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 Динаміка ПІІ в Україні протягом 2002-2020 рр., млн. дол. США

Підзвітний рік	ПІІ в Україну		ПІІ з України		Сальдо	
	Обсяг	Приріст	Обсяг	Приріст	Обсяг	Приріст
2002	693		-5		698	
2003	1424	731	13	18	1411	102.1%

Продовження таблиці 2.1

Підзвітний рік	ПП в Україні		ПП з України		Сальдо	
	Обсяг	Приріст	Обсяг	Приріст	Обсяг	Приріст
2004	1715	291	4	-9	1711	21.3%
2005	7808	6093	275	271	7533	340.3%
2006	5604	-2204	-133	-408	5737	-23.8%
2007	9891	4287	673	806	9218	60.7%
2008	10913	1022	1010	337	9903	7.4%
2009	4816	-6097	162	-848	4654	-53.0%
2010	6495	1679	736	574	5759	23.7%
2011	7207	712	192	-544	7015	21.8%
2012	8401	1194	1206	1014	7195	2.6%
2013	4499	-3902	420	-786	4079	-43.3%
2014	410	-4089	111	-309	299	-92.7%
2015	-458	-868	-51	-162	-407	-236.1%
2016	3810	4268	16	67	3794	- 1032.2%
2017	3692	-118	8	-8	3684	-2.9%
2018	4455	763	-5	-13	4460	21.1%
2019	5860	1405	648	653	5212	16.9%
2020	-868	-6728	82	-566	-950	-118.2%
2021	6549	7417	-198	-280	6747	810,2%

Джерело: складено автором на основі даних [34].

Із таблиці 2.1. видно, що у деяких роках були структурні спади в межах загального росту темпів ВВП, як от у 2006 році, а також відображаються кризові явища, як от різке зменшення обсягу ПП у 2009 році, як наслідок глобальної фінансової кризи 2008 року, а також різке довготривале зменшення обсягу в ПП у 2013-2015 роках, коли в Україні відбувалась зміна політичного режиму, анексія Криму, початок війни на сході України, а також різкий початок девальвації національної валюти, внаслідок закінчення золотовалютних запасів, якими підтримували курс гривні із 2009 року. Також, у таблиці можна побачити спад обсягу ПП у 2020 році, що пов'язано із глобальною економічною кризою через поширення захворювання на Covid-19, який частково компенсується результатами

2021 року, проте за результатами 2022 року обсяги ПІІ будуть, найпевніше, від’ємними, через виведення капіталу. Протягом решти років в аналізованому проміжку обсяги ПІІ поволі зростали до початку нового спаду або кризи, хоча буде справедливо зазначити що після піку обсягу інвестицій у 2008 році розміром 10913 млн. дол. США і сальдо 9903 млн. дол. США у жоден із наступний періодів обсяг інвестицій не досягав рівного або вищого значення за показник 2008 року, що значною мірою пояснюється входження України в глибоке кризове становище із початком фінансової кризи 2008 року із якої Україна вийшла із одними з найбільших втрат серед держав світу – порівняно із 2008 роком, у 2009 році ВВП у доларах США скоротився на 34,87% (179.992 млрд дол. у 2008 році проти 117.228 млрд дол. 2009-го [35]).

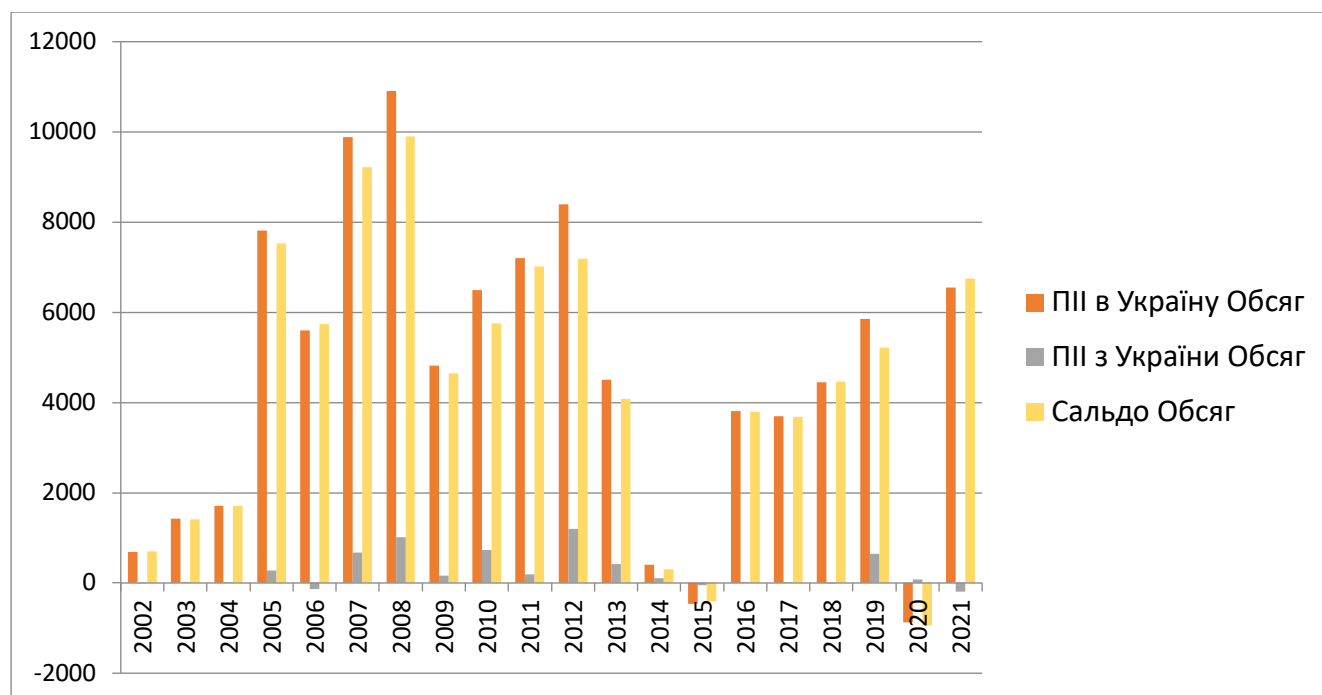

Рис. 2.8 Динаміка ПІІ в Україні протягом 2002-2021 рр., млн. дол. США

Джерело: складено автором на основі даних [34].

На рисунку 2.8. можна чітко побачити зростання обсягів ПІІ в Україну із 2002 по 2008 роки, спад у 2009 році через світову фінансову кризу, після чого відбулось нове зростання до 2012 року включно, із 2013 року почався різкий спад, який у 2015 році досяг піку маючи від’ємні значення надходження іноземних

інвестицій, що означало виведення капіталу з країни, із 2016 до 2019 року включно ПІІ почали поволі зростати, проте навіть із останнім піком у 2019 році інвестиції дорівнювали лише 53,69% від рівня надходжень іноземного капіталу у 2008 році, що свідчить про низький рівень довіри інвесторів до України на сучасному етапі, навіть не враховуючи погану тенденцію боротьби із захворюваністю на Covid-19 у 2020 та 2021 роках, коли інвестори почали виводити капітал із більшості підприємств по всьому світу.

Також важливо розуміти із яких регіонів та у які галузі надходять ПІІ для розуміння реальних обсягів інвестицій та цілей інвесторів відповідно до форми інвестування в українську економіку. Також, оскільки у 2020 році була майже відсутня інвестиційна активність через початок пандемії Covid-19, доцільно буде брати дані 2019 року для відображення даних у час поза пандемією, оскільки з високою вірогідністю, саме таким буде вигляд структури ПІІ після закінчення карантинних обмежень, коли відновиться інвестиційна активність.

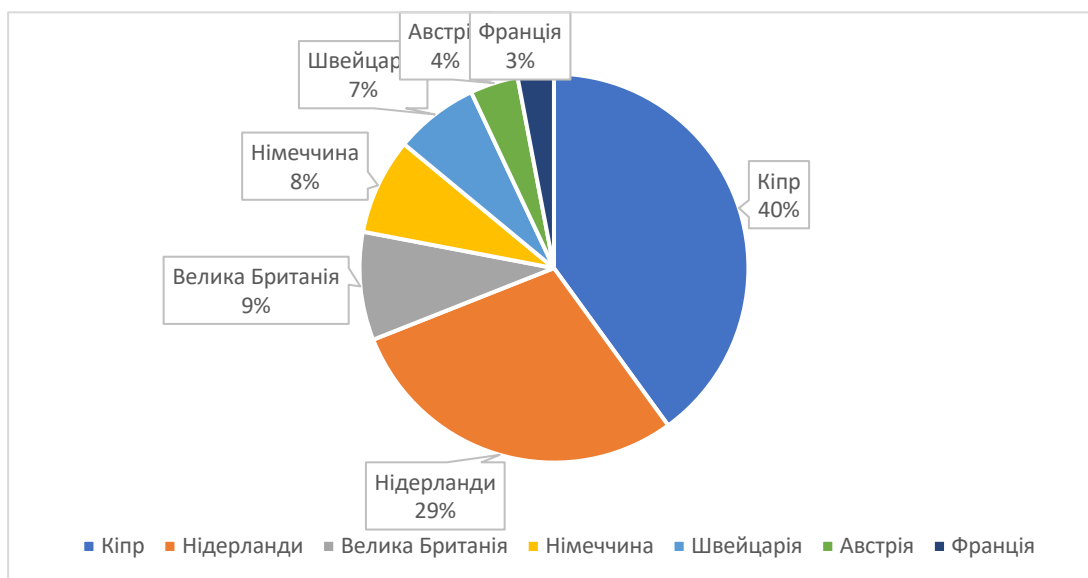

Рис. 2.9 Структура ПІІ в Україні за країнами походження інвестицій у 2019 р.

Джерело: складено автором на основі даних [36]

Як можна побачити із рисунку 2.9., найбільшими інвесторами в українську економіку є Кіпр та Нідерланди, із 40% і 29% відповідно, інших значних

інвесторів можна бачити на рисунку 2.9., загальна кількість іноземних інвесторів у 2019 році склала понад 76 країн [36]. Проте варто зазначити, що згідно із постановою Кабінету Міністрів України від 27 листопада 2017 року, Кіпр визнано офшорною зоною, завдяки чому можна припустити і із високою ймовірністю бути правими, що 40% ПІІ, котрі надійшли з Кіпру, були «відмитими» коштами громадян України, котрі таким чином уникають оподаткування та легалізують кошти, часто отримані незаконним шляхом [37]. Суперечливими також є статуси інвестицій із Нідерландів, Великої Британії, Швейцарії та Австрії – ці країни є класичними прикладами респектабельних офшорних юрисдикцій (оншорні зони). Так, наприклад, в Нідерландах, часто реєструють фінансові і брокерські компанії, а також інвестиційні та трастові компанії, для яких спрощена система звітності та оподаткування [38]. Через таку природу поширеності можливих зареєстрованих компаній у Нідерландах (висока кількість зареєстрованих інвестиційних компаній) дає приводи для сумніву, щодо реальної відповідності часток ПІІ за країнами походження капіталу тим, що представлені у рисунку 2.9.

Надалі, із ілюстрації галузевої структури ПІІ в Україну за 2019 рік (рис. 2.10.), видно декілька факторів, із яких можна також краще зрозуміти мотивацію іноземних інвесторів. Так, наприклад, велика частка інвестицій надходить у банківську сферу, а саме в українські філії іноземних банків та фінансових компаній (як от також страхові компанії) – такими є надходження капіталу із Австрії у філії АТ «Райффайзен банк Аваль» та із Угорщини у АТ «ОТП Банк» - такі інвестиції впливають меншою мірою на економіку України, так як не створюють фізичних продуктів та інших довгострокових складень капіталу, оскільки можуть бути швидко виведеними закордон через високоліквідну природу діяльності фінансового сектору. Загалом, більшість інвестицій було здійснено у найбільш розвинуті сектори економіки, як от 10688,8 млн. дол. США у промислову діяльність, що складає 39% від всіх інвестицій, або 18% інвестицій (4970,4 млн. дол. США) у оптову та роздрібну торгівлю (Auchan, Billa, METRO, Novus).

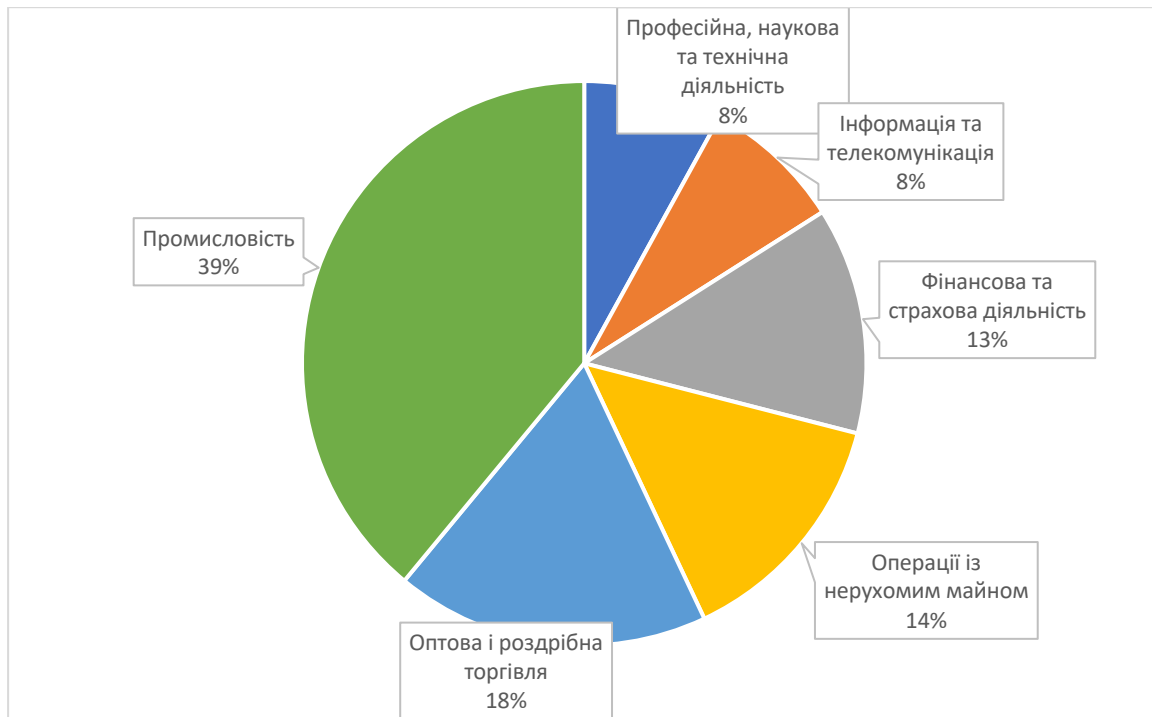

Рис. 2.10 Структура ПІІ в Україну за секторами економіки, 2019 р.

Джерело: складено автором на основі даних [36]

Тож, аналізуючи результати розгляду двох попередніх діаграм, Україна загалом викликає інтерес іноземних інвесторів, проте важко розрахувати його реальний обсяг та регіони походження інвестицій – актуальною є потреба розроблення скоригованого підходу до розрахунку обсягу ПІІ, що надходять в Україну, із врахування офшорних та низькоподаткових зон, для визначення реального джерела інвестицій та виключення коштів громадян України, перераховуваних закордон для легалізації коштів та уникнення оподаткування, а також розрахунок ПІІ за значимістю для економіки, враховуючи мету певних видів інвестування, як от інвестиції, котрі не ведуть до підвищення експортного потенціалу країни, зростання кваліфікації робочої сили чи інших якісних покращень, а мають на меті виключно вихід на ринок України із подальшим виведенням прибутків закордон.

Зважаючи на висновки, перераховані вище, доцільним буде розгляд та порівняння Індексу Інвестиційної Привабливості України, котри із третього кварталу 2008 року для України вимірює ЕВА (European Business Association)

шляхом опитування представників бізнес сектору, де середньою і нейтральною є оцінки 3 бали, 1 бал – дуже погані інвестиційні перспективи, а 5 – дуже хороші перспективи для інвесторів. Аналізуючи показники на рисунку 2.11. можна помітити, що позитивні показники були лише протягом 2010, а також 2017-2018 років, і ще до початку пандемії Covid-19, у 2019 році індекс впав до 2,9, що свідчило про незворотні погіршення інвестиційної привабливості для України загалом. Станом на кінець 2020 року, Україна займає 64 місце із 191 за інвестиційною привабливістю серед країн світу за рейтингом Doing Business від The World Bank, проте це нижче, ніж майже всі європейські країни [33].

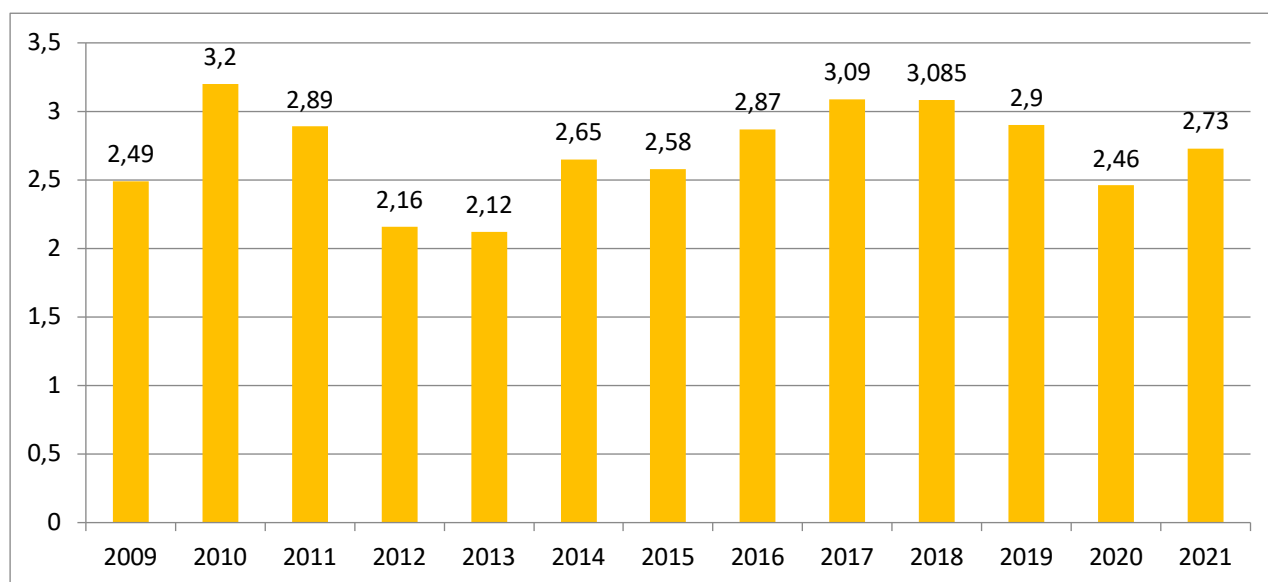

Рис 2.11. Індекс Інвестиційної привабливості України у 2009-2021 рр.

Джерело: розроблено автором на основі даних [39]

ЕВА також наводить перелік факторів, які найбільше впливають на стан інвестиційного клімату України – це високий рівень корупції, низький рівень страхування підприємницьких ризиків (в тому числі і гарантії збереження прав власності на приватну власність), наявність війни на сході України, часті зміни інвестиційного та податкового законодавства, висока волатильність курсу нац. валюти (стає більш стабільною протягом останніх декількох років), нестабільне макроекономічне і політичне середовище, нерозвинутість фондового ринку в Україні, високі ставки та вимоги в отриманні довгострокових кредитів,

відсутність державних програм допомоги або пільгових режимів для виходу іноземних компаній на український ринок (наприклад, відсутність СЕЗ або програм окремих пільгових програм для іноземних інвесторів), а також існують неочевидні, проте теж дуже суттєві перепони для іноземного інвестування, як от висока бюрократизованість та складність загалом процесу відкриття рахунків для нерезидентів (однією з перепон якого є необхідність окремого підтвердження кожної трансакції), а також потреба постійного поновлення дозволу на тимчасове перебування в країні, що для невеликих компаній теж є достатньо непростою задачею [39].

Є також і декілька позитивних зрушень з боку законодавства, як от початок відшкодування ПДВ та переплат по податкових нарахуваннях і прийняття закону про валютну лібералізацію. Проте досі залишається декілька ключових очікувань іноземних інвесторів, які значно повпливають на інвестиційну привабливість України, як от налагодження процесу приватизації (зробити цей процес прозочішим та менш бюрократизованим), розробка законодавства для захисту об'єктів інтелектуальної власності (наразі в Україні високий рівень «піратства» стосовно засобів, котрі у більшості країн є платними послугами чи продуктами), прозорість виміру та зниження рівня тінізації економіки (тіньова економіка, порахована за методом МІМІС, за 2020 рік складає 50.03% ВВП, за 2019 - 47.23% [40], коли за розрахунками Міністерства розвитку економіки, середній відсоток за 4-ма методами розрахунку у 2019 році становить 29%, що майже вдвічі менше за скориговані показники із методу МІМІС), стабілізація політичної системи, боротьба із контрабандою та впровадження судової реформи, на якій зав'язана значна частина внутрішніх проблем України.

Висновки до розділу 2

У розділі подано актуальну статистичну інформацію щодо розподілу інвестиційних ресурсів у світі і проведено аналіз наведеної інформації:

- Проведено аналіз розподілу ресурсів за рівнем розвитку економіки. Висновком є те, що інвестори все ще більше довіряють менш ризиковим і менш прибутковим розвинутих економікам, відносно країн що розвиваються і малорозвинутих країн.
- Аналіз за регіонами вкладення коштів інвесторами показав, що Азійський регіон є найбільш привабливим для інвесторів через постійний ріст, відносно стабільні економіки, хорошу концентрацію фахівців, відносно невисоку оплату праці і хороші технологічні виробничі потужності, тенденція продовжить розвиватись.
- За результатами аналізу найбільших донорів і реципієнтів інвестицій видно, що хоч через США проходять найбільше обороти коштів, загальне сальдо є від'ємним, через більші обсяги інвестування в азійські країни відносно повернення інвестиціями у США. Лідери по сальдо інвестиційного балансу – Китай, Сінгапур, Гон-Конг.
- Зростання світового ВВП, а також економіки у 2022 сильно сповільниться відносно 2021 року і є ризик початку стагфляції, спричинений війною, яку почала 24 лютого росія.
- За розподілом ПІІ між секторами економіки, сектор послуг постійно нарощує свою частку і продовжить це робити забираючи інвестиції у добувного (первинного) сектору та обробного сектору економіки через меншу маржинальність і меншу ліквідність активів компаній, які в меншій мірі є віртуальними і тому гірше переживають зовнішні кризи, наприклад війну.

- Поступово скорочується кількість грінфілд проектів, що показує недовіру інвесторів до світового економічного становища і відповідно небажання вкладатися із вищим ризиком.
- Із 2008 року, обсяг ПІІ в Україну постійно падає, як і сальдо інвестиційного балансу, що є вкрай негативною тенденцією і відображає недовіру інвесторів до України як місця зберігання і примноження своїх активів, що цілком обґрунтовано. Ця тенденція може змінитись за умови правильних дій уряду у залученні коштів на національні проекти реконструкції після закінчення війни.
- До 2020 року, у структурі ПІІ в Україну 69% склали інвестиції із Кіпру та Нідерландів, через які українці часто заводять свої є кошти, тому більшість від цих 69% це насправді внутрішні інвестиції, для яких застосували більш вигідні умови оподаткування на етапі їх отримання – це відображає, що реальних ПІІ в Україні близько 30% від номінального показника і тільки ці кошти справді розвивають економіку, а не повертаються в неї, раніше напів легально її покинувши.
- Також, до 2020 року найбільш приваблими сферами для ПІІ були промисловість і роздрібна торгівля (57% сумарно), а ці сфери у нас не є високотехнологічними, хоча промисловість цілком може такою стати, проте для цього потрібно сильно оновлювати виробничі лінії і переобладнувати підприємства під сучасні ринкові вимоги із можливістю працювати і на експорт із непервинною продукцією (як це відбувається із зерном), а не лише на внутрішні ринки.
- Індекс інвестиційної привабливості від ЕВА в Україні нижче ніж майже у всіх європейських країн і він значно знизиться за результатами 2022 року, проте може значно покращитися у 2023 році і зрости до 4-4,5 завдяки діям і порадам, які будуть описані далі.

РОЗДІЛ 3

ХАРАКТЕРИСТИКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ УКРАЇНИ І РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ

3.1 Характеристика інвестиційної привабливості України

Частково вимір інвестиційної привабливості було проведено на рисунку 2.11 за методологією ЕВА, у цьому пункті дослідження оцінка інвестиційної привабливості буде більш комплексною.

Для оцінки інвестиційної привабливості України використовують Індекс простоти ведення бізнесу, Індекс глобальної конкурентоспроможності та Індекс інвестиційної привабливості ЕВА - табл. 3.1.

Таблиця 3.1 Порівняння основних індикаторів інвестиційної привабливості України у 2017-2021рр.

Індикатор	Автор індикатору	Система оцінки	Рік				
			2017	2018	2019	2020	2021
Ease of Doing Business Index	Світовий банк	місце в рейтингу	80	71	64	68	65
The Global Competitiveness Index	Світовий економічний форум	місце в рейтингу	60	53	54	52	51,5
EVA Investment Attractiveness Index	Європейська бізнес асоціація	0 - мін., 5 - макс.	3,09	3,085	2,9	2,46	2,73

Джерело: розроблено автором на основі даних [39; 41; 42]

Індекс Ease of Doing Business оцінює умови ведення бізнесу за 10 показниками, рейтинг складається з 190 країн. Компоненти індексу оцінюють нормативно-правові акти, що регулюють діяльність малого та середнього бізнесу, та їх використання на практиці. Рейтингова оцінка у 2020 році включає: «створення підприємств», «отримання дозволів на будівництво», «підключення до системи електропостачання», «реєстрацію власності», «отримання кредитів», «захист міноритарних інвесторів», «оподаткування», «міжнародна торгівля», «Забезпечення виконання контрактів», «Вирішення питання про

неплатоспроможність» (World bank, 2020). Ці показники можуть бути використані для аналізу нормативних умов інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання. Ці показники можуть бути використані для аналізу нормативних умов інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання.

Індекс глобальної конкурентоспроможності публікується Всесвітнім економічним форумом і до 2017-2018 років складався з трьох основних груп субіндексів: «Основні вимоги», «Прискорювачі продуктивності» та «Фактори інновацій та покращення» (Всесвітній економічний форум, 2020). 16 жовтня 2018 року Всесвітній економічний форум оприлюднив Глобальний індекс конкурентоспроможності 4.0 у 2018 році, розрахований за новою методологією, за яким Глобальний індекс конкурентоспроможності вимірює готовність країн до четвертої промислової революції, охоплює 140 країн, оцінюється конкурентоспроможність за 98 показниками, згрупованими за 12 компонентами. Він включає чотири субіндекси: «Створення сприятливих умов», «Людський капітал», «Ринки» та «Інноваційна екосистема» (Всесвітній економічний форум, 2020). За Індексом глобальної конкурентоспроможності 4.0 Україна посіла 85 місце у 2019 році – погіршення макроекономічних показників (зниження на 2 позиції), нестабільна фінансова система (з 117-го на 136-е), охорона здоров'я – переміщення з 94-го на 101-е місце. Зростання рейтингів відбулося в динаміці бізнесу (на 1 позицію), на ринку праці (з 66 на 59 місце), а на ринку товарів – на 16 позицій (Всесвітній економічний форум, 2020).

У 2020 році ВЕФ згорнув рейтинг глобального індексу конкурентоспроможності, замінивши щорічне видання спеціальним: «Як країни піднімаються на своєму «шляху відновлення». Доповідь про глобальну конкурентоспроможність, спеціальне видання 2020 року: як країни працюють на шляху до відновлення, поживлення конкурентоспроможності, а також погляд на перехід до нових економічних систем, як спосіб підвищення «продуктивності», «спеціальності», а також як цілі «планети». Проаналізувавши решту наявних статистичних даних для 37 країн світу та оцінивши лише пріоритети їх

економічних перетворень, було визначено пріоритети економічних перетворень для оновлення економіки.

Рекомендації згруповані відповідно до кількох широких рекомендацій для:

- 1) Створення і покращення сприятливого бізнес середовища;
- 2) Оновлення та трансформація людського капіталу;
- 3) Регенерація та трансформація ризиків;
- 4) Організація та трансформація інноваційної екосистеми.

У 2021 році ВЕФ планує звернутися до рівноправного аналізу глобальної конкурентоспроможності країни [43].

Найактуальнішим методом оцінки інвестиційної привабливості країни є метод Європейської Бізнес Асоціації (ЕВА). Основною перевагою є більша реалістичність та експертна оцінка стану економіки підприємствами, що працюють на внутрішньому ринку. Індекс визначається на основі результатів опитування керівників підприємств, які працюють в Україні (резидентів та нерезидентів). У 2020 році інвестиційний індекс ЄБА знизився до 2,4, що є найнижчим значенням з 2013 року. Основними невирішеними проблемами є несприятливий інвестиційний клімат, епідемія коронавірусу та пов'язаний із цим карантин, відсутність доступу до корабельної системи, робоча сила, політична та економічна турбулентність, високий рівень корупції, тіньова економіка. У 2021 році індекс підвищився до 2,73, проте вже у 2022 році через початок війни індекс, швидше за все, знизиться до рекордно малих показників. Тож наразі Україна маючи і без того невеликі потоки ПІІ відносно європейських і азійських країн, додатково знизить обсяги іноземних інвестицій.

Про те, як підвищувати конкурентоспроможність України на міжнародному ринку, показник інвестиційної привабливості і нарощувати потоки ПІІ висвітлюється у дослідженні далі.

3.2 Рекомендації для підвищення інвестиційної привабливості України

У результаті аналізу статистичної інформації та наведених фактів сформувався рекомендації для підвищення інвестиційної привабливості України і потоків реальних ПІІ (без низькоподаткових юрисдикцій) у наслідку.

Як можна було побачити раніше, інвестиційна привабливість України є досить низькою. Для її покращення, перш за все, потрібно ввести в дію законопроекти, зменшувати корупцію, реформувати захист прав та свобод інвесторів та власників бізнесу і створювати загалом комфортні умови для ведення бізнесу, що для сучасної України буде непростим завданням.

Також, варто розуміти, що часто внутрішні інвестори і зовнішні мають різне бачення на ситуацію в певній країні і різні цінності при виборі місця для інвестування, проте саме із стабільності внутрішніх інвестицій поступово формується відточене бізнес-середовище, тобто стабільні інвестиції є наслідком такого середовища, що допомагає сформувати хороше бачення зовнішніх інвесторів на бізнес-середовище і перспективи для інвестування у країну.

Для підвищення інвестиційної привабливості під час військового стану і у післявоєнний період, можна вжити захід приватизації найбільших держбанків іноземними банківськими групами, що надасть можливість поглибити залучення України до міжнародних ринків капіталу та залучити інвестиції за умови дотримання стандартів безпеки та надійності.

Також, оскільки спершу інвестори не будуть впевнені у безпеці своїх інвестицій в Україні, їм можуть знадобитися більші стимули для інвестицій. Наприклад, уряди та міжнародні інституції, які братимуть участь у реконструкції України, можуть надавати субсидії (зниження податків, субсидовані кредити, доступ до експортно-імпортних кредитів) фірмам, які інвестують в Україну. Для більшого зниження ризиків для інвесторів, можна запровадити субсидовану програму страхування. Також, Україна може спростити приплив інвестицій

надаючи облегшений доступ до майданчиків (приміщень) та інфраструктури (земля, легший доступ до електрики, комунальних послуг).

Окрім інвестицій важливо також загалом заохочувати повернення та розвиток ринкових механізмів розподілу ресурсів. Поступова лібералізація цін допоможе уникнути дефіциту/бартеру та заохочуватиме підприємців розвивати виробництво. Дозвіл на гнучкі трудові контракти забезпечить високу мобільність трудових ресурсів туди, куди вони потрібні. Варто також мінімізувати вплив розподільчих бюрократій, а також працювати над зняттям експортних обмежень для підприємців (між ЄС та Україною і т.д.).

Важливою складовою успішного підприємства є стійкий ланцюжок постачання та каналів реалізації. Блокада українських портів Росією виявила вразливість українських торговельних маршрутів. Щоб мінімізувати ризики наступної блокади, Україна повинна мати більш стійкий транспортний зв'язок із ЄС (залізниця, автобани, трубопроводи, мости), так, щоб український експорт можна було спрямовувати до Європи чи європейських транспортних хабів. Використання концесій та спільних підприємств із європейськими транспортними компаніями може пришвидшити прогрес у цій сфері.

Підприємництво часто опирається на кредитні гроші для розвитку бізнесу. Оскільки кредитування, скоріше за все, буде обмежене, може виникнути необхідність визначати пріоритети для надання кредитів (наприклад, перш за все кредитувати капіталомісткі галузі та кластерні проекти). Можна в першу чергу надавати кредити фірмам, які можуть принести значне зростання та експортні доходи з мінімальними інвестиціями, таким як агрокомпанії, ІТ, металургія/видобування [44].

Також, одним із можливих напрямів покращення інвестиційної привабливості України є налагодження роботи фінансового ринку і фондової його складової у тому числі (котра була згадана вище), оскільки це не лише повпливає на залучення інвестицій, але й загалом активізує внутрішню підприємницьку

діяльність, завдяки чому зростуть також і доходи населення, що, як ми вже знаємо, сприятиме росту реального ВВП, що в свою чергу додатково стимулюватиме зростання обсягу залучення ПІІ в Україну.

Можливим є також і використання СЕЗ та ВЕЗ як окремих пільгових регіонів для ведення бізнесу, проте для цього у таких регіонах вже мають бути наявні розвинута інфраструктура для майбутніх підприємств різного роду діяльності, високий рівень професійної кваліфікації населення та здійснена загалом судова реформа, оскільки СЕЗ та ВЕЗ без справедливих судів та належного контролю створює великий плацдарм для корупції.

Ще одним із можливих шляхів досягнення економічного росту внаслідок інвестицій, буде забезпечення належного рівня довіри населення до держави, для можливості подальшого переходу на внутрішні інвестиції, можливу необхідність чого демонструє випадок із залученням ПІІ в Польщі 2000-х років та теперішня структура інвестицій у цій країні разом із відповідними економічними наслідками, де налагоджено постійний економічний розвиток із прогресуючими його темпами, котрі додатково стимулюють як ПІІ, так і рівень реальної середньої зарплати, а також рівень благополуччя населення та загальної продуктивності, що в свою чергу стимулює економічний розвиток у наступних періодах.

Висновки до розділу 3

- 1) У цьому розділі проведено комплексний аналіз інвестиційної привабливості України, де проведено порівняння трьох різних показників за 2017-2021 роки.
- 2) Для цих показників, було виділено принципи підрахунку і надання країнам певного рейтингу – чому враховуються саме ті чи інші показники.
- 3) Проведено пріоритизацію показників інвестиційної привабливості відносно застосування до прикладу України для подальших порад і можливості використання в подальших дослідженнях.
- 4) Було виділено основні поради щодо підвищення інвестиційної привабливості України, а саме:
 - Підходи лібералізації цін
 - Приватизація державних банків міжнародними фінансовими групами
 - Створення альтернативної логістичної системи для ефективного збуту товарів
 - Налагодження (по суті створення) роботи фінансового ринку
 - Субсидування підприємництва для входу на пряму представників міжнародних компаній + створення нового місцевого бізнесу, що додатково розвине бізнес середовище

ВИСНОВКИ

Провівши комплексне дослідження, було встановлено, що:

- Інвестиційна привабливість часто ототожнюється із інвестиційним кліматом, бізнес середовищем та ще декількома поняттям, проте ці поняття є різними.
- Ефект від зміни інвестиційної привабливості найкраще оцінювати на основі потоків ПІІ як найбільш об'єктивного показника привабливості країни на міжнародній арені.
- Іноземні інвестиції – це гроші, цінні папери, права власності та майно, об'єкти інтелектуальної власності та інші цінності що мають матеріальний еквівалент, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти, для яких законом передбачена інвестиційна діяльність, з метою отримання прибутку та/або досягнення соціального ефекту;
- Прямі іноземні інвестиції – це вкладення капіталу (у валюті, що є визнаною центральним банком країни об'єкта інвестицій) та/або майна, що має ціннісний еквівалент і передбачено місцевим законодавством із джерела поза межами країни перебування об'єкта інвестування, що здійснюються у матеріальні та нематеріальні об'єкти, що направлено на примноження або створення товарів та/або послуг для подальшої реалізації отриманих ефектів від інвестування та має на меті отримання прибутку або соціальних ефектів, при цьому інвестор набуває довготермінових прав на частку в управлінні в об'єкті інвестування.

Існує багато способів трактування інвестиційної привабливості, а також різноманітна за походженням і призначенням класифікація ПІІ, кожен з яких доцільно використовувати для тих чи інших задач, де ця класифікація дасть найкраще розуміння ПІІ для роботи із ними надалі. Було пояснено практичне застосування певних класифікацій інвестицій, наприклад таких як транскордонні та трансконтинентальні, а також «грінфілд» та «браунфілд» інвестиції.

Висвітлено основні принципи впливу на інвестиційну привабливість, пояснено як працює кожен із принципів.

Аналіз стану динаміки і структури ПІІ в Україні протягом 2002-2021 років дали розуміння того, що ПІІ є одним із головних факторів, що забезпечують економічний розвиток країни, як за допомогою перелічених вище факторів, так і завдяки соціальним ефектам інтеграції у міжнародні тренди та нововведення. Також, завдяки аналізу було виявлено, що найбільш привабливими для інвесторів є розвинуті сектори економіки держави, оскільки діяльність в них зазвичай має вищу прибутковість і завжди є менш ризикованою через налагоджені на прикладі місцевих компаній методи господарської діяльності. Основними стримуючими факторами для іноземних інвесторів є висока волатильність гривні, наявність воєнного конфлікту на сході України, відсутність розвинутого фінансового ринку, поганий захист прав та приватної власності (зокрема і інтелектуальної) у межах України через корупцію та відсутність реформи судової системи, а також таким фактором є нестабільність політичної системи на прикладі зміни влади без проведення виборів у 2014 році.

При аналізі розподілу ПІІ у світовій економіці було виявлено такі тенденції: зростання кількості операцій злиття та поглинання великих компаній, збільшення потоків у сектор послуг, зменшення ваги операцій з капіталом у масштабі країни і збільшення міжнародних операцій, обсяг ПІІ у високорозвинуті країни постійно скорочується, інвестиції у країни із перехідною економікою були на дуже низькому рівні і продовжують залишатись на цьому рівні, відносно зберегли обсяги ПІІ лише країни що розвиваються, через найвищу прибутковість інвестицій у такі країни. Зменшення рівня ПІІ відбувається в основному через загострення торгової боротьби між країнами і політичної нестабільності, котрі сприяли спаду світової торгівлі та темпам розвитку економіки більшості країн.

На основі отриманої інформації дано висновок щодо інвестиційної привабливості України, а також дано рекомендації як її покращувати.

Тож було досягнути основної мети дослідження через її інструменти – формування списку ефективних рекомендацій для покращення інвестиційної привабливості України.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закони:

13. Закон України «Про податок з доходів фізичних осіб», URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-15#Text> – текст визначення (пункт 1.2)

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1383-20> - чинна версія закону (формулювання визначення «Дохід» залишається чинним з початкової версії закону)

15. Закон України «Про режим іноземного інвестування» від 19.03.1996 № 93/96-ВР. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/93/96-вр>

24. Закон України від 17.12.1993 р. № 3744-XII. «Про державну програму заохочення іноземних інвестицій в Україні»

2. Стаття із журналу, збірника, розділ книги:

1. Бланк І.А., Інвестиційний менеджмент (навчальний курс) — Ельга-Н, Ніка Центр, 2001 — 448 с.

2. Третяк Н., Фактори формування інвестиційного клімату в Україні, Фінансовий простір, 3, 2013 - С. 165-170.

3. Малько К., Інвестиційний клімат та інвестиційна привабливість України: фактори їх формування в сучасних умовах., Актуальні проблеми економіки, 3, 2015, С. 100-105.

4. Koreniuk P., Kopyl O. CONCEPTUAL APPROACHES AND METHODS FOR DETERMINING THE INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF THE NATIONAL ECONOMY. Economic journal of Lesia Ukrainka Eastern European National University. 2018. Т. 14, № 2. С. 56–62.

5. Покатаєва К. (2007). Теоретичні аспекти визначення категорій «Інвестиційний потенціал» та «Інвестиційна привабливість». Науково-технічний збірник «Комунальне господарство міст», 75, 2007, С. 262-268.
8. Доллар Д., Холлвард-Дрімайер М., Менгістає Т., Інвестиційний клімат і результативність фірм у країнах, що розвиваються. Економічний розвиток і культурні зміни, University of Chicago Press, vol. 54 (1), 2005, С. 1-31.
9. Макконелл К.Р., Брю С.Л. Економікс: Причини та проблеми / Переклад з англ. В. Лукашевича та інші. 2011. – С. 112-150.
10. Долан С. Дж., Ліндсей Д. Ринок: Макроекономічна модель / Пер. з англ. В. Лукашевича та інші. – 2011. С. 10-50.
11. Черваньов Д.М., Нейкова Л.І. Менеджмент інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств України: Монографія / К.: Т-во "Знання", КОО, – 2010 – 514с.
12. Римарська Р.Ю. Збільшення надходжень до бюджету як чинник залучення іноземних інвестицій в Україну / Римарська Р.Ю. – Науковий журнал “Економіка України”. – 2015.
14. Караван Н. А. Класифікація інвестицій та обґрунтування вибору критеріїв їх ефективності. Інвестиції: практика та досвід. 2019. 1, січ. С. 13–17.
18. Humer, Stephen H. The International Operations of National Firms: A Study of Direct Foreign Investment / Humer, Stephen H. – (MIT Press)., 1976. – 253 с.
19. Рогач О. І. Міжнародні інвестиції: Теорія та практика бізнесу транснаціональних корпорацій: [Підручник]/ О. І. Рогач. – К.: Либідь, 2005. -720 с.
21. Тесля С. М. Прямі іноземні інвестиції як економічна категорія, їх суть та класифікація / С. М. Тесля // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. Вип.19.3. – С. 131-139.

25. Крутик А.Б., Нікольська Е.Г. Інвестиції і економічний ріст підприємства. – Серія «Підручники для університетів. Спеціальна література»: Монографія. – СПб.: Узд-во "Лань". – 2011.
26. Тесля С. М. Організаційно-економічний механізм залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України / С. М. Тесля //Формування ринкової економіки в Україні. – 2009. – с. 454-459.
27. Lahimer, N., . Location Theory, Business Climate and Foreign Direct Investment in Africa. Université Paris-Dauphine Center de Recherche: EURISCO, 2007.
28. Erickson, R. (1987). Business Climate Studies: A Critical Evaluation. Economic Development Quarterly, 1 (1), 62-71
29. Нечитайлом У. П., ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТА ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ: ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА СПІВВІДНОШЕННЯ, Науковий вісник Ужгородського університету, серія Економіка, 2011
40. Prof. Dr. DDr.h.c. Friedrich Schneider, лекція «Shadow economy and undeclared employment around the world and a focus on the Ukraine: The current knowledge and first consequences of the corona-pandemic» в рамках курсу «Informal Economy and Financial Development» - Київ, 2021.

3. Електронні ресурси

6. Kuznetsova, S., Vakulich, M. (2017). Investment Climate Rating Evaluation: The Case of the Ukrainian Economy. Financial Risk and Management Reviews, 3. URL: https://www.researchgate.net/publication/317618485_Investment_Climate_Rating_Evaluation_The_Case_of_Ukrainian_Economy
7. Litvinova, V. Investment attractiveness. The investment climate of the region: on the issue of definitions and valuation. The Bulletin of the Financial University. 2014. URL: https://www.academia.edu/39270811/The_Investment

16. М.М. Леус / Львівський інститут банківської справи, 2008 // СУТЬ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ, URL: http://vlp.com.ua/files/27_17.pdf
17. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду, URL: <http://www.imf.org>
20. Офіційний сайт Організації промислового розвитку ООН. URL: <https://www.unido.org>
22. М.І. Бирка / Національний університет “Львівська політехніка”, кафедра менеджменту і міжнародного підприємництва, 2012 // КЛАСИФІКАЦІЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ, URL: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/14098/1/5_24-31_Vis_725_Ekonomika.pdf
23. Balance of payments and international investment position manual/6th ed. – Washington D.C. : International Monetary Fund , 2009. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/bop/2007/pdf/bpm6.pdf>
30. Офіційний сайт Конференції ООН з торгівлі та розвитку. URL: <https://unctad.org>
31. Офіційний сайт Національного Інституту Стратегічних Досліджень – «Щодо підсумків 2020 року та перспектив на 2021 рік». URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosini/schodo-pidsumkiv-svitovoi-torgivli-u-2020-r-ta-perspektiv-na>
32. Statista - Leading countries worldwide in 2019, by Foreign Direct Investment (FDI) outflows. URL: <https://www.statista.com/statistics/273931/largest-direct-investors-worldwide>
33. The World Bank – Офіційний сайт. URL: <https://www.worldbank.org/en/home>
34. Офіційний сайт Міністерства Фінансів України – Динаміка ПІІ протягом 2002-2020pp., URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi>

35. Офіційний сайт Міністерства Фінансів України – Номінальний ВВП України з 2002 по 2020 рр., URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp>
36. Офіційний сайт Державної служби статистики України. Київ, 2021. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
37. Перелік Офшорних Зон – Онлайн сервіс перевірки компаній YouControl, URL: <https://youcontrol.com.ua/offshore>
38. Електронний журнал «Ефективна економіка» №6, 2014 / ВИДИ ОФШОРНИХ ЗОН ТА ЇХ ВПЛИВ НА ОРГАНІЗАЦІЮ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3111>
39. Офіційний сайт European Business Association. URL: <https://eba.com.ua/research/doslidzhennya-ta-analyyka>
41. The World Bank official website – Doing business archive. URL: <https://archive.doingbusiness.org/en/rankings>
42. World Economic Forum official website – The Global Competitiveness Index. URL: <https://worldcompetitiveness.imd.org/countryprofile/overview/UA>
43. Адміністрація Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Департамент розвитку електронних комунікацій - Конкурентоспроможність України 2020-2021. URL: <https://cip.gov.ua/services/cm/api/attachment/download?id=37433>
44. Centre for Economic Policy Research, Нарис про відбудову України. URL: https://cepr.org/sites/default/files/news/BlueprintReconstructionUkraine_ukr.pdf

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1

Класифікація ПІІ

Ознака виокремлення	Елементи класифікації
Тип інвестованих активів	<ul style="list-style-type: none"> - Іноземна валюта - Національна валюта - Цінні папери - Грошові вимоги та права на них - Майно (рухоме та нерухоме) - Права на здійснення господарської діяльності - Права інтелектуальної власності - Інші дозволені законом активи
Мета інвестування	<ul style="list-style-type: none"> - Досягнення фінансової мети - Досягнення підприємницької мети - Досягнення іншої мети
Ступінь повернення	<ul style="list-style-type: none"> - Високоризикові інвестиції - Інвестиції середньої ризиковості - Низькоризикові інвестиції
Форма оформлення	<ul style="list-style-type: none"> - Явні інвестиції - Приховані інвестиції - «Чорні» інвестиції
Форма власності	<ul style="list-style-type: none"> - Державні - Приватні - Об'єкти міжнародних організацій - Об'єкти недержавних організацій - Об'єкти змішаної власності

Продовження таблиці А.1

Форми державних гарантій	<ul style="list-style-type: none"> - Гарантії у разі зміни законодавства - Гарантії, щодо незаконних дій державних органів та їхніх службових осіб - Гарантії у разі припинення інвестиційної діяльності - Гарантії переказу прибутків, одержаних внаслідок здійснення іноземних інвестицій - Інші гарантії
Сфера вкладення	<ul style="list-style-type: none"> - Паливно-енергетичний комплекс - Агро сектор - Машинобудівна галузь - Видобувна промисловість - Промисловість чорних металів - Легка промисловість - Фармацевтична галузь - Транспортна інфраструктура - Інші сфери
Величина вкладень	<ul style="list-style-type: none"> - Малі (до 10 тис. дол.) - Середні (до 100 тис. дол.) - Великі (більше 100 тис. дол.)
Геополітична спрямованість	<ul style="list-style-type: none"> - Розвинені країни - Країни, що розвиваються - Інтернаціональні вкладення
Джерело вкладення	<ul style="list-style-type: none"> - Первинні інвестиції - Реінвестиції (здійснюються в результаті прибуткової господарської діяльності і спрямовані на розширення виробництва) - Дезінвестиції (вилучення попередніх інвестицій)

Продовження таблиці А.1

Форма інвестування	<ul style="list-style-type: none"> - Придбання частки існуючих підприємств - Створення спільних підприємств з місцевими суб'єктами господарської діяльності - Придбання рухомого або нерухомого майна в країні об'єкта інвестицій - Придбання в країні об'єкта інвестицій цінних паперів та нематеріальних активів, що дають можливість контролю - Придбання прав на користування землею та природними ресурсами в країні об'єкта інвестицій - Угоди про спільну господарську діяльність та розподіл продукції - Інші не заборонені законодавством форми.
Режим оподаткування	<ul style="list-style-type: none"> - Загальний режим оподаткування - Пільговий режим («податкові канікули», «інвестиційні знижки», «податковий кредит», «прискорена амортизація», «інвестиційні субсидії» та інші форми податкових пільг)

Джерело: розроблено автором на основі даних [13, с. 182-186], [14, с. 26-30].